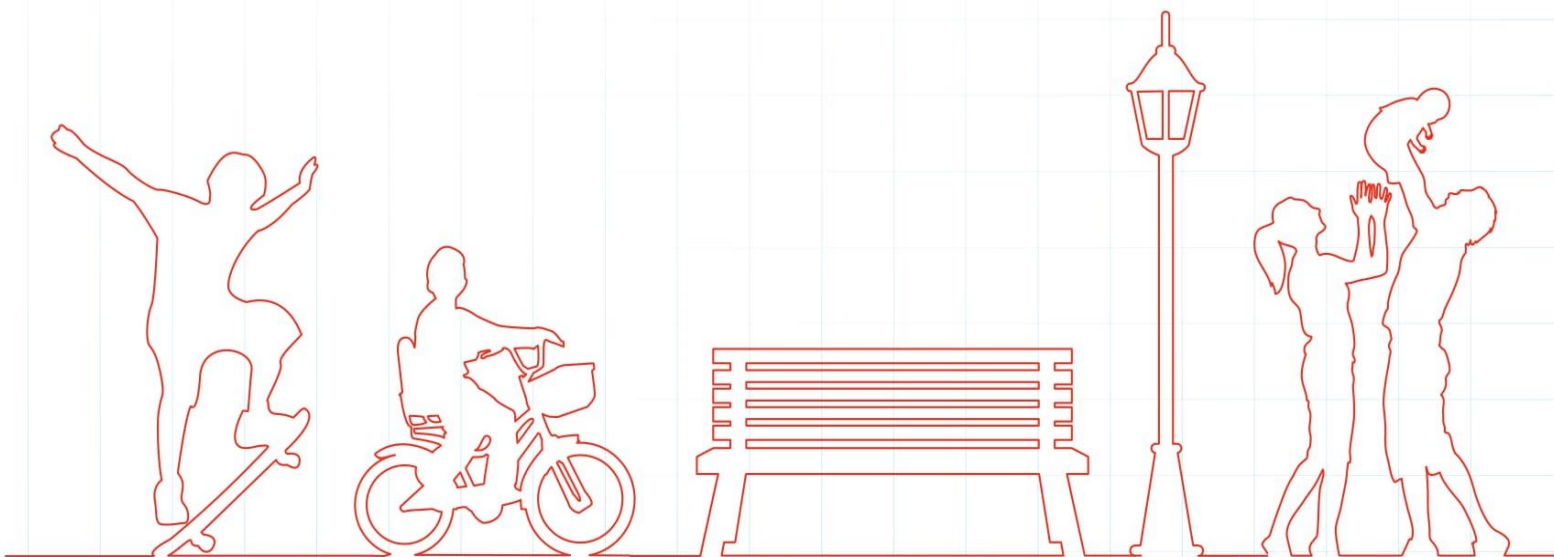

Hoeveel nachtjes nog?

Nummer: KOM004/2019

Datum: 18 april 2019

Onderzoek naar de politie, Eenheid Amsterdam

Kinderen hebben rechten. Deze zijn onder meer vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De rechten gelden voor iedereen onder de 18 jaar. De Kinderombudsman controleert of de overheid de kinderrechten in Nederland naleeft. Hij doet dit ook bij organisaties in het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de gezondheidszorg. De Kinderombudsman heeft verschillende taken.

Onderzoek

De Kinderombudsman doet onderzoek naar onderwerpen die te maken hebben met schending van de kinderrechten. Hij kan ook een onderzoek beginnen naar aanleiding van klachten die binnenkomen over individuele gevallen.

Advies

Op basis van signalen en onderzoeken adviseert hij – gevraagd en ongevraagd – het parlement en verschillende instanties. Hij probeert structurele oplossingen te vinden voor problemen die met de rechten van kinderen te maken hebben.

Bewustwording kinderrechten

Het is belangrijk dat iedereen weet dat er kinderrechten zijn en wat deze inhouden. Dus zowel de kinderen en jongeren zelf, als hun ouders, scholen, de overheid en instanties. Daarom maakt de Kinderombudsman volwassenen, kinderen en jongeren bewust van de kinderrechten.

Meer informatie, rapporten en adviezen zijn te vinden op www.dekinderombudsman.nl

de Kinderombudsman

Postbus 93122

2500 AC DEN HAAG

T 0800-8765432

info@dekinderombudsman.nl

www.dekinderombudsman.nl

Inhoudsopgave

1	WAT IS DE KLACHT EN HET KLACHTVERLOOP.....	1
1.1	WAT IS DE KLACHT	1
1.2	KLACHTVERLOOP.....	1
2	WAT ZIJN DE BEVINDINGEN: FEITEN	3
2.1	FEITEN	3
2.2	BEZICHTIGING CELLENCOMPLEX AMSTERDAM ZUID-OOST	6
3	DE VISIES.....	7
3.1	VISIE JONGEREN.....	7
3.2	VISIE OUDERS	8
3.3	VISIE POLITIE	10
4	HET KINDERRECHTELIJK KADER.....	16
4.1	VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND	16
4.2	NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING.....	17
4.3	ONTWIKKELINGEN NA 2015	19
4.4	EERDERE RAPPORT VAN DE KINDEROMBUDSMAN OVER HETZELFDE ONDERWERP	21
5	BEOORDELING	23
5.1	KLACHT 1	23
5.2	KLACHT 2	25
5.3	KLACHT 3	27
5.4	KLACHT 4	28
5.5	KLACHT 5	29
6	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	31
	BIJLAGE: KINDERRECHTELIJK KADER	33

Samenvatting

Guus en Abel worden in 2015 's nachts aangehouden door de politie. Ze worden verdacht van openlijke geweldpleging met vernieling. Ze worden voor de rest van de nacht opgesloten in een cellencomplex. Daar zitten ook volwassenen die opgepakt zijn. Hun ouders horen dit pas de volgende dag. De volgende dag worden de jongens verhoord. Tijdens het verhoor vraagt de politie of de jongens hun straf willen afdoen via bureau HALT. De jongens zeggen dat ze dat wel willen. Hun ouders moeten er nog toestemming voor geven. Als Bureau HALT een paar weken later belt, willen de ouders eerst weten waar het om gaat. Bureau HALT denkt dat ouders niet willen meewerken en stuurt het dossier terug naar de politie. De brief komt nooit bij de juiste persoon aan. Het dossier blijft in het archief. Pas als de Kinderombudsman anderhalf jaar later vraagt hoe het met het dossier zit, wordt het weer opgepakt en worden de jongens opeens opgeroepen om te komen naar een zitting van het Openbaar Ministerie (OM). Daar wordt de zaak geseponeerd. De Kinderombudsman doet onderzoek naar vijf klachten:

1. De ouders van de jongens zijn niet door de politie geïnformeerd dat de jongens waren aangehouden;
2. De jongens zijn voor de nacht opgesloten in een cel;
3. De jongens zaten in een complex opgesloten waar ook volwassenen zaten;
4. De politie heeft geen goede informatie gegeven over HALT waardoor de HALT-afdoening is mislukt en de jongens alsnog naar een OM-zitting moesten;
5. De politie heeft geen rekening gehouden met de belangen van de jongens door de zaak opeens door te sturen naar het OM zonder dat uit te leggen aan de jongens en hun ouders.

Medewerkers van de Kinderombudsman hebben gesproken met medewerkers van de politie die betrokken waren bij de zaak van Guus en Abel. Ook hebben zij een bezoek gebracht aan het cellencomplex waar de jongens de nacht zaten. Verder heeft de Kinderombudsman vragen gesteld aan de politiechef en hem om een reactie gevraagd op de klachten. Tot slot heeft de Kinderombudsman allerlei stukken opgevraagd bij de politie over de aanhouding van Guus en Abel en hun verblijf bij de politie.

De Kinderombudsman heeft alle informatie goed gelezen en komt tot de conclusie dat de klachten 1, 2, 3 en 5 terecht zijn: er is niet gehandeld in overeenstemming met het Kinderrechtenverdrag. De Kinderombudsman verklaart deze klachten gegrond. Over klacht 4 kan de Kinderombudsman geen oordeel geven. Ondanks het uitgebreide onderzoek is er toch veel onduidelijk gebleven over hoe het nu precies is gegaan met het geven van informatie over de HALT-afdoening. De Kinderombudsman kan dus niet zeggen of de klacht terecht is. Wel adviseert de Kinderombudsman de politie en het OM om jongeren en ouders voortaan waar het kan beter te informeren zodat een zaak niet onnodig naar een OM-zitting hoeft.

De Kinderombudsman herhaalt een aantal aanbevelingen uit eerdere rapporten en vraagt daar opnieuw aandacht voor. Naar aanleiding van het onderzoek naar de zaak van Guus en Abel doet de Kinderombudsman nog een extra aanbeveling:

Zorg er voor dat als kinderen opgesloten moeten worden dat dit kan in een kindvriendelijke omgeving die voldoet aan de eisen van het Kinderrechtenverdrag.

1 WAT IS DE KLACHT EN HET KLACHTVERLOOP

1.1 Wat is de klacht

In februari 2017 dienen Abel en Guus¹ samen met hun ouders klachten in bij de Kinderombudsman. In de kern gaan de klachten over de manier waarop de politie, Eenheid Amsterdam, met Abel en Guus (en hun ouders) is omgegaan na de aanhouding van de twee jongeren in december 2015. De Kinderombudsman heeft onderzoek gedaan op basis van de volgende klachtformulering:

1. Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de ouders niet zijn geïnformeerd over de aanhouding van de jongeren en de ouders pas geïnformeerd werden door de piketadvocaat die de volgende dag aan de jongeren werd toegewezen;
2. Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de jongeren een nacht in een cel moesten doorbrengen;
3. Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de jongeren opgesloten zaten in een complex waar ook volwassen verdachten zaten.
4. Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de politie het HALT-traject onzorgvuldig heeft opgestart door ouders en jongeren hierover niet goed te informeren bij vertrek van het politiebureau. Hierdoor is de zaak voor Abel en Guus ten onrechte niet afgedaan buiten het strafrecht om;
5. Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de politie geen rekening heeft gehouden met de belangen van Abel en Guus door de zaak onverwijld naar het Openbaar Ministerie te sturen toen bleek dat het dossier ten onrechte in het archief lag, zonder daarover met jongeren en ouders in gesprek te gaan.

1.2 Klachtverloop

Abel, Guus en hun ouders hebben hun klachten in januari 2016 eerst voorgelegd aan de politie zelf. Het ging in totaal om acht klachten. Er volgde een bemiddelingsgesprek. Dit was voor de jongeren en hun ouders niet afdoende en er volgde een klachtbehandeling bij de politiechef en klachtencommissie. In september 2016 was hiervoor een hoorzitting. Daarna heeft de klachtencommissie op 26 januari 2017 de politiechef geadviseerd om een aantal klachten gegrond te verklaren:

- De klacht van zowel Abel als Guus dat zij hun autogordel niet mochten om doen tijdens de rit naar het politiebureau;
- De klacht van Abel en zijn ouders dat de ouders niet onverwijld geïnformeerd zijn over de aanhouding van Abel.

De klachtencommissie adviseerde om de andere klachten ongegrond te verklaren. De politiechef nam dit advies over en informeerde de jongeren en hun ouders hierover per brief begin februari 2017.

Vervolgens hebben de jongeren en hun ouders diezelfde maand hun klachten voorgelegd bij de Kinderombudsman. Behalve de klachten zoals behandeld bij de politie,

¹ Dit zijn gefingeerde namen in verband met de privacy van de jongeren.

hadden zij ook de klacht dat het voor hen volstrekt onduidelijk was hoe het stond met de afdoening van het feit waarvoor de jongeren in december 2016 waren aangehouden. De Kinderombudsman heeft in april 2017 contact opgenomen met de politie om hierover navraag te doen. Dit leidde er uiteindelijk toe dat de jongeren in juni alsnog werden vervolgd voor openlijke geweldpleging met vernieling en werden opgeroepen voor een OM-zitting: een zitting bij het Openbaar Ministerie. In afwachting van de uitkomst hiervan, is de klachtbehandeling bij de Kinderombudsman stilgelegd. In augustus 2017 werd bekend dat de zaken geseponeerd zouden worden onder de sepotcode 'oud feit'. Op 26 oktober 2017 vond er een gesprek plaats tussen een medewerkster van de Kinderombudsman en de jongeren en hun ouders. Daarin konden Abel en Guus en hun ouders hun klachten toelichten en legde de Kinderombudsman uit welke mogelijkheden voor onderzoek er zijn.

Uiteindelijk heeft de Kinderombudsman eind december 2017 onderzoek geopend naar de vijf eerder genoemde klachtonderdelen. Drie van deze vijf klachten waren ook onderdeel van de klachtenprocedure bij de politiefchef en de klachtencommissie van de politie. Klacht 4 en 5 gaan over gebeurtenissen ná het oordeel van de politiefchef. De Kinderombudsman heeft deze klachten echter meegenomen in het onderzoek vanwege de verwevenheid van de klachten onderling en het feitencomplex en het feit dat de Kinderombudsman in die periode reeds betrokken was.

Vier van de klachten die de jongeren en hun ouders hadden voorgelegd aan de politie zijn niet in onderzoek genomen. Het gaat om de volgende klachtonderdelen:

- De klacht dat de jongeren ten onrechte zijn aangehouden. De Kinderombudsman kan het oordeel van de politiefchef daarover volgen. Wel heeft de Kinderombudsman per brief de politiefchef erop geattendeerd dat de jongeren en hun ouders het gevoel hebben gehad dat er geen objectieve gronden voor aanhouding waren en er wellicht sprake is geweest van discriminatie. De Kinderombudsman ziet geen aanknopingspunten voor onderzoek hiernaar, maar vraagt de politiefchef en zijn eenheid om waakzaamheid ten aanzien van dit aspect. Ook als er geen sprake is van discriminatie wil dat niet zeggen dat iemand zich niet gediscrimineerd kan *voelen* en dat gevoel kan ondermijnend zijn voor het vertrouwen van jongeren in de politie;
- De klacht dat de agenten zich niet gelegitimeerd hebben. De Kinderombudsman kan het oordeel van de klachtencommissie daarin volgen;
- De klacht dat de scooter moest worden achtergelaten met als gevolg schade aan de scooter. Deze klacht betreft geen schending van kinderrechten en komt daardoor niet voor onderzoek in aanmerking;
- De klacht dat de jongeren geen gordel mochten omdoen. Deze klacht is gegrond verklaard en onderzoek van de Kinderombudsman voegt niets toe.

2 WAT ZIJN DE BEVINDINGEN: FEITEN

2.1 Feiten

De Kinderombudsman heeft gesproken met de jongeren en hun ouders, schriftelijk vragen gesteld aan zowel medewerkers als de politiechef van de eenheid Amsterdam, een gesprek gevoerd met betrokken medewerkers van deze politie eenheid en gesproken met een bij deze zaak betrokken officier van justitie. Ook heeft de Kinderombudsman de beschikking gehad over diverse schriftelijke stukken, zowel verkregen van de jongeren en hun ouders, als van de politie. Op basis van alle informatie kunnen de volgende feiten worden vastgesteld.

December 2015

Het is december 2015, rond middernacht, in Amsterdam. Abel van 17 jaar, Guus van 16 jaar en een derde jongeman van 18 jaar hebben een bezoek gebracht aan de zus van Guus. Ze staan eerst nog even buiten op straat, vervolgens vertrekken ze. Vlak daarna komt politie aangereden. Abel, Guus en de derde jongen worden aangehouden op verdenking van het plegen van openlijk geweld met vernieling. Het gaat om een beschadigd sleutelkastje/slot op de plek waar de jongens buiten hadden gestaan. De zus van Guus is bij de aanhouding aanwezig maar mag naar huis. De jongeren passen binnen het signalement van de daders dat getuigen hebben doorgegeven aan de politie. Ze worden met een busje naar het politiebureau gebracht en vervolgens voor de nacht overgebracht naar het Cellencomplex (Amsterdam) Zuid-Oost.

Uit de schriftelijke stukken blijkt het volgende ten aanzien van het informeren van de ouders over de aanhouding:

Uit een uitdraai uit het Arrestantenoverzicht van Abel:

Familie in kennis: nee naam: moeder (moeder)

Communicatiemiddel: telefoon

Nummer: 06-12345678

Uit een uitdraai uit het Arrestantenoverzicht van Guus:

Familie in kennis: ja naam: [achternaam moeder] (moeder)

Communicatiemiddel: telefoon

Nummer: 06-****

Het bij Guus genoemde telefoonnummer komt overeen met het nummer dat de moeder van Guus bij de Kinderombudsman heeft opgegeven als zijnde het telefoonnummer waarop zij toen in 2015 bereikbaar was. Omwille van de privacy is het nummer vervangen door ****.

Uit mutatie-rapport d.d. 28 december 2015 (PL1300-2015288199-1)

Vader van Abel 3 keer gebeld, maar geen gehoor. Ook niet op huisnr.

In een rapport van de heer v.d. H. van 28 maart 2016, opgesteld in verband met de klachtenprocedure bij de politie, heeft hij het volgende opgenomen:

"Zij [zus van Guus] was meerdere malen aan het telefoneren; na vragen bleek zij met haar moeder aan het bellen te zijn. Ik heb middels de zuster van [Guus] haar telefoon nog met de moeder van verdachte [Guus] gesproken en haar de situatie uitgelegd. De exacte personalia en telefoonnummer van diegene waarmee ik heb gesproken is mij onbekend gebleven. Er is mij alleen kenbaar gemaakt dat het de moeder van de verdachte [Guus] betrof."

In een rapport van de heer S. van 30 maart 2016, eveneens opgesteld in verband met de klachtenprocedure bij de politie, heeft hij het volgende opgenomen:

"In de geautomatiseerde Arrestantenmodule staat vermeld dat de ouders van beide aangehouden minderjarige personen zijn gebeld ([moeder van Guus] te 01.30 uur en [ouders van Abel] 3x vruchteloos geprobeerd). De wijze van registreren hiervan is niet compleet (welk nummer, op welk tijdstip en met welk resultaat). Dit zal worden gecommuniceerd met de leiding van [het] Cellencomplex om te komen tot een meer concrete registratie."

Er zijn geen stukken waaruit blijkt dat de politie later of de volgende dag nog een keer geprobeerd heeft om de ouders van in ieder geval Abel te bellen.

De jongeren worden voorgeleid aan de hulpofficier van justitie. Uit de processen-verbaal van voorgeleiding in verband met aanhouding (PL1300-2015288199-7 en PL1300-2015288199-5) volgt:

Vervolgens gaf ik op 27 december 2015 het bevel om de verdachte [Abel/Guus] op te houden voor onderzoek.

Dit gebeurt om 01.41 uur voor Guus en om 1.50 uur voor Abel.

De volgende dag ontmoeten de jongeren hun advocaat en worden zij door de politie verhoord. Uit de processen-verbaal van die verhoren (PL1300-2015288199-16 en PL1300-2015288199-17) blijkt dat de politie de jongeren vraagt naar wat zij in de nacht van de aanhouding hadden gedaan. De vragen spitsen zich toe op die bewuste nacht. Beiden verklaren dat ze (al dan niet uit baldadigheid) een sleutelkastje/slot hebben vernield. Aan het einde van het verhoor is de jongeren gevraagd of zij open staan voor een Halt-afdoening². In de processen-verbaal van verhoor staat hierover (V= vraag van verbalisant, A = antwoord van verdachte):

V: Zou je akkoord gaan met een Halt-afdoening?

A: Ja, dan leer ik gewoon van mijn fouten (Guus)

A: Ja, graag (Abel)

² Een Halt-afdoening is een straf voor jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar feit hebben gepleegd. In een Halt-afdoening kan de jongen of het meisje rechtzetten wat hij of zij fout heeft gedaan, zonder dat in aanraking te komen met het Openbaar Ministerie. Als de jongere alle afspraken met Halt is nagekomen stuurt Halt een positief advies naar de officier van justitie. De zaak is hiermee afgedaan. De officier van justitie van het OM stelt geen vervolging in en de jongere wordt niet geregistreerd in de justitionele documentatie. Bron: <https://www.om.nl/@32868/halt-afdoening/>.

V: Gaan je ouders ook akkoord met een Halt-afdoening?

A: Ik denk het wel. Het telefoonnummer van mijn moeder is: *** (Guus)

A: Ik kan ze niet bellen, maar ik heb een nummer doorgegeven. (Abel)

Na het verhoor worden de jongeren heengezonden. De vader van Abel komt de jongeren ophalen. Op het politiebureau verneemt hij dat de zaak zal worden afgedaan met een Halt-afdoening. Hij krijgt daar op dat moment geen verdere toelichting op. De vader van Abel kan direct vertrekken met de jongens.

In het bedrijfsprocessensysteem van de politie (geregistreerd onder PL1300-2015288199-23) is het volgende opgenomen:

Op maandag 28 december 2015 heb ik telefonisch contact opgenomen met de ouders van [Abel] en [Guus]. De moeder van [Guus] is bereikbaar op het telefoonnummer 06-****. De vader van [Abel] is bereikbaar op het telefoonnummer 06-****. Beide ouders hebben toestemming gegeven voor een afdoening via bureau Halt.

Van deze aantekening is destijds geen proces-verbaal van bevindingen uitgedraaid. De Kinderombudsman heeft een uitdraai uit het systeem gezien. De Kinderombudsman merkt op dat de in deze aantekening genoemde telefoonnummers overeenkomen met de telefoonnummers die de Kinderombudsman heeft ontvangen van de ouders als zijnde de nummers waar zij toen bereikbaar op waren.

Januari – maart 2016

In januari 2016 wordt het politiedossier afgerond en opgelegd in het archief van het Basisteam van de politie. In het politiesysteem wordt op 19 januari 2016 de status van het dossier: afgerond.

In die maand worden de ouders van beide jongeren gebeld door bureau Halt. Bureau Halt biedt de jongeren een Halt-afdoening aan. De ouders van beide jongeren willen informatie over het hoe en waarom van het Halt-aanbod.

Halt stuurt op respectievelijk 22 januari 2016 inzake Abel en op 23 maart 2016 inzake Guus een brief gericht aan het wijkteam Flierbosdreef. Daarin schrijft een medewerker van Halt dat de Halt-straf negatief is afgesloten. In de brief staat hierover geen toelichting. Deze brief is nergens aangekomen. De brief is uit het systeem van HALT gegenereerd naar aanleiding van vragen van de Kinderombudsman over de afdoening van de strafzaak tegen de jongeren. Politie noch Openbaar Ministerie (OM) heeft de originele brief in hun dossiers.

April – juni 2017

In april 2017 neemt de Kinderombudsman contact op met de contactpersoon bij politie eenheid Amsterdam om navraag te doen naar de strafzaak van beide jongeren. De jongeren en hun ouders hebben sinds begin 2016 niets meer over de strafzaak vernomen en vragen zich af hoe het er mee staat. De contactpersoon bij de politie geeft aan dat het erop lijkt dat de zaak is afgedaan, mede gezien het feit dat er een

klachtbehandeling heeft plaatsgevonden: dat gebeurt doorgaans pas als een zaak is afgerond. De contactpersoon gaat het uitzoeken.

In mei blijkt dat de zaak in het archief ligt. De terugkoppeling van Halt (zie hierboven) is nooit aangekomen en/of verwerkt.

Uit het registratie systeem van de politie, BOSZ, volgt dat de zaak op 6 juni 2017 de status 'intake' krijgt. Bij deze activiteit staat de naam van een medewerker van de politie en de aantekening: "Ivm klacht door ouders van vd mbt HALT afdoening, terug". Daarna wordt de zaak op 7 juni op naam gezet van een parketmedewerker van het Openbaar Ministerie. Op 9 juni komt de zaak in het systeem weer terug bij een medewerker van de politie. Deze zet de zaak op 13 juni in het BOSZ op 'afgerond'. Uit de registraties in BOSZ volgt dat de zaken van Abel en Guus in de tussentijd opnieuw zijn beoordeeld en er een nieuwe afdoeningsbeslissing is: de zaak gaat naar een TOM-zitting (een zitting bij het Openbaar Ministerie) om te worden afgedaan met een taakstraf van 16 uur. In BOSZ is tot slot opgenomen een aantekening van 13/6 (de Kinderombudsman begrijpt: 2017): pvb via admi naar OM.

Bij brief van 12 juni 2017 worden Abel en Guus opgeroepen om te verschijnen op een OM-zitting: een zitting van het Openbaar Ministerie waarin de strafzaak wordt behandeld. Ouders noch jongeren noch de Kinderombudsman hebben vooraf informatie gekregen over dit voornemen of een toelichting op dit besluit na meer dan een jaar stilte.

2.2 Bezoeking Cellencomplex Amsterdam Zuid-Oost

Twee medewerksters van de Kinderombudsman hebben een bezoek gebracht aan het cellencomplex en de specifieke cellen waar Abel en Guus de nacht hebben doorgebracht. De cellen zijn identiek. Bij binnenkomst van de cel, is er rechts een toilet met een fonteintje. Links is een schuine hoek met een console in de muur gebouwd. Via de console kunnen arrestanten contact maken met de arrestantenzorg. Ook kunnen arrestanten op de console spelletjes spelen. Via de console is het mogelijk om te bellen met ouders: de arrestantenzorg belt de ouders op en verbindt hen dan door met de jongere. In de console zit een camera. De camera gaat alleen aan als de arrestant de bel indrukt voor contact met de arrestantenwacht.

Tegenover de deur is over de breedte van de cel een betonnen bed met een matras en een kussen. Naast het bed staat een tafeltje. Iedere arrestant krijgt een laken, wollen deken en een kussensloop. De muren zijn crème kleurig, de vloer bestaat uit kleine vierkante tegeltjes van lichtblauw met hier en daar afwisselend een crème kleurige tegel. De opstaande rand bij het bed bestaat uit blauwe tegeltjes en ook op de muur is een aantal rechthoeken van blauwe tegels aangebracht. Over de lengte van het bed is een raam waardoor daglicht binnen komt. Op het crèmekleurig plafond staat een grote cirkel met een inkeping bij het oosten.

3 DE VISIES

De Kinderombudsman heeft de jongeren, hun ouders en politie eenheid Amsterdam in de gelegenheid gesteld om hun visie te geven op de gebeurtenissen. Hieronder worden de visies kort beschreven.

3.1 Visie jongeren

Abel en Guus

Abel en Guus hebben in oktober 2017 samen hun verhaal verteld aan een medewerkster van de Kinderombudsman. Hieronder volgt een samenvatting daarvan:

Beide jongens geven aan dat het zwaar is geweest dat ze bijna twee jaar lang niet wisten waar ze aan toe waren. Ze hoorden niets over de afdoening van de zaak en ze wisten niet wat er mee gebeurde. Elke dag dachten ze er wel even aan op een negatieve manier. Ze hadden stress, zowel over de manier waarop ze zijn aangehouden als over wat hen nog te wachten stond.

De jongens vertellen dat ze – in december 2015 – een gezellige dag hadden gehad bij de zus van Guus. Buiten beneden stonden ze een beetje druk te doen, daarna gingen ze weg. Twee minuten later kwam een politie agent op de motor aanrijden en die sprak hen aan. Hij vroeg of de jongens even wilde meelopen. Abel vroeg nog of het lang ging duren, maar de agent zei: “10 minuten.” Ze gingen terug naar een portiek bij de zus van Guus om iets te checken. Daar bleek toen opeens een heel team van de politie te staan. De jongens schrokken daar enorm van. De motoragent zei toen: “Jij slaapt vannacht in de cel.” Ze moesten mee de politie-auto in. Hun mobiel werd afgepakt. De politie gaf de jongens het gevoel dat ze zware criminelen waren.

De aanhouding heeft enorm veel impact op ze gehad. Ze hebben hun schooljaar niet gehaald. Abel heeft inmiddels wel het VMBO gehaald en Guus zijn HAVO.

Guus vertelt dat zijn beeld van de politie door deze ervaring is veranderd. Eerst was dat beeld neutraal. Ze hadden die dag niet echt iets gedaan en werden zomaar aangehouden. Zelfs als hij nu nog politie ziet, krijgt hij een onveilig gevoel, wordt hij zenuwachtig. De politie heeft de macht om je zomaar op te pakken. Hij wantrouwt de politie en dat gevoel duurt nu al twee jaar. Ook Abel geeft aan dat hij geen veilig gevoel meer heeft bij het zien van de politie. Hij heeft het gevoel dat ze etnisch profileren. Hij heeft op de politie gelet en op hoe ze werken. Als ze hem aanhouden, probeert hij zichzelf zo veilig mogelijk te houden. De jongens willen wel van hun wantrouwen en onveilige gevoel af, maar denken niet dat dat nog te herstellen is.

Wat de jongens met name erg vinden aan de aanhouding is dat ze zijn aangehouden terwijl er niets aan de hand was en dat ze zijn behandeld als

criminelen, terwijl ze geen antecedenten hadden en het ook maar om iets kleins ging. Ook vinden ze het heel erg dat hun ouders niet gebeld zijn. Ze wilden geen advocaat maar hun ouders spreken en dat kon niet. Ze vonden de nacht in de cel heel erg. Eigenlijk begrijpen ze nog steeds niet waar het nou om ging, waarom ze met zoveel man kwamen om niets, waarom alles zo lang duurde. De jongens ervaren een groot wantrouwen en gevoel van onveiligheid. Ze hebben het gevoel niet serieus genomen te zijn. Een oplossing zien ze niet duidelijk voor zich. Ze weten eigenlijk niet hoe het op te lossen. Er is een gesprek geweest bij de politie en daar zou iemand bij zijn die neutraal is, maar dat gesprek verliep niet goed en heeft hun wantrouwen alleen maar verstrekt. Op alles wat de jongens zeiden, had de politie een antwoord en smoesjes. Er was geen erkenning voor hun ervaring en gevoel. Er kwam geen enkel excuus. De politie schilderde hen af als gekken en nam hen niet serieus. Er was geen ruimte voor hun verhaal. Als ze toen serieus genomen waren in hun klachten, dan had dat wel kunnen helpen. Het is inmiddels zo lang geleden, dat ze geen gesprek meer hoeven.

3.2 Visie ouders

Bronnen: correspondentie met de Kinderombudsman, intakegesprek in oktober 2017 en reactie op stukken van de politie.

De moeder van Guus

De moeder van Guus heeft zich in eerste instantie namens de jongeren en andere ouders tot de Kinderombudsman gewend. Zij had grote zorgen dat politie en justitie bezig was om een grote zaak tegen haar zoon en Abel op te bouwen gebaseerd op een klein incident in december 2015. Er was volgens haar totaal geen oog voor de jongeren zelf.

De moeder van Guus is van mening dat de jongeren niet zomaar aangehouden hadden mogen worden en dat de ouders gebeld hadden moeten worden. Moeder stelt dat zij pas de volgende dag rond 12.00 uur van de aanhouding op de hoogte werd gesteld. Anders dan de politie stelt, geeft moeder aan dat zij de politie niet 's nachts kort na de aanhouding heeft gesproken via de telefoon van haar dochter, de zus van Guus. Ze vindt het onbegrijpelijk dat ze niet die nacht nog gebeld is.

Volgens moeder had de politie tegen Guus gezegd dat er een brief zou komen van Halt. Op het moment zelf hebben zij nog geen informatie ontvangen over Halt en had moeder ook nog niet ingestemd met een Halt-afdoening. De enige informatie die ze kreeg, was van de piketadvocaat en die informatie was onvoldoende. Op een gegeven moment werd ze gebeld door een medewerker van Halt om een afspraak te maken. Moeder heeft toen gevraagd om een brief met informatie, maar die is nooit gekomen. Halt heeft meerdere keren contact gezocht maar gaf geen schriftelijke informatie. Uiteindelijk ontving ze een brief van Halt waarin stond dat moeder de afdoening geweigerd zou hebben. Er viel volgens moeder echter niets te weigeren of aanvaarden. Ze had geen idee waar het om ging.

Moeder is van mening dat de politie de ouders en jongeren minachtend behandelt en gericht is op straffen. Moeder wil graag duidelijkheid over wat de politie fout heeft

gedaan en dat zij daarvan leren. De klachtenprocedure bij de politie loste niets op en leidde niet tot duidelijkheid over wat de politie fout had gedaan. Er moet geleerd worden van deze zaak ten behoeve van andere minderjarigen. Er moet oog komen voor de belangen van kinderen in dit soort zaken.

In reactie op stukken uit het onderzoek van de Kinderombudsman heeft de moeder van Guus voorts nog het volgende laten weten.

Zij raakte pas na het verhoor van Guus op de hoogte van zijn aanhouding, terwijl ze er recht op heeft om eventueel bij het verhoor te zijn en dat ook graag had willen zijn. Verder had ze geen idee dat haar zoon in een cellencomplex in de Bijlmer zat. Het insluiten was volgens moeder ook volstrekt niet nodig omdat zij volledig meewerkten. De jongens hadden wat haar betreft niet eens aangehouden hoeven worden. De jongeren zouden volgens haar meteen hebben gezegd dat er een sleutelkastje van een voordeur was gevallen op de plek waar zij hadden staan stoeien met elkaar en dat zij de kosten daarvan wilden vergoeden. Er was Guus en moeder niets bekend over voorkomende vernielingen in die tijd rond die locatie. Moeder geeft aan dat er gezien de persoonsomschrijvingen uit eerdere meldingen geen overeenkomsten waren met de jongens die nu werden aangehouden. Er is volgens moeder niet zorgvuldig omgegaan met gegevens. Al met al is moeder van mening dat er totaal geen noodzaak was om de jongeren op te sluiten in een cel.

Tot slot heeft moeder geen goed woord over voor de periode na maart 2016. Moeder spreekt van constante stress vanwege het gevoel niet meer veilig te zijn en niet meer te kunnen vertrouwen op de politie. Bovendien heeft zij veel kosten moeten maken voor advocaat en procedures, geld dat zij eigenlijk niet kon missen. Moeder is van mening dat er ernstig te kort geschoten is in de uitvoering en dat dit gezinnen flink kan beschadigen.

De ouders van Abel

De ouders van Abel ervaren dat zij door de gebeurtenissen altijd willen weten waar Abel is: zijn aanhouding en dat ouders niet geïnformeerd zijn, heeft hen angstig gemaakt. Ze waren Abel enige tijd kwijt en moesten er zelf achter aan. De ouders zijn pas de volgende dag door de piket advocaat geïnformeerd over de aanhouding van Abel. Zij vinden deze gang van zaken onbegrijpelijk.

De ouders mochten Abel pas spreken na het verhoor. Vader had graag bij het verhoor willen zijn. Ouders begrijpen niet waarom de jongens zijn aangehouden en vastgezet. Ze hebben schade veroorzaakt, maar waren bereid die te betalen en had niets met inbraak of iets dergelijks te maken. Zij vinden niet dat de jongens daarvoor een nacht in de cel hadden moeten doorbrengen.

Toen de vader de jongeren ging ophalen bij het politiebureau hoorde hij terloops dat de zaak zou worden afgedaan met een HALT-afdoening. De ouders hadden daar nog niet over gehoord en nog niet mee ingestemd. Hij kreeg daar op dat moment ook geen informatie over. Begin 2016 werd vader gebeld door een medewerker van HALT. Vader geeft aan dat hij geen idee had waar het over ging en dat hij niet is ingegaan op de vragen van de medewerker omdat hij eerst schriftelijke uitleg wilde. Wat vader betreft viel er niets te weigeren. Dat was nog helemaal niet aan de orde. Hij ging niet in op een telefoontje van een wildvreemde. Daarna hebben ze niets meer gehoord.

Ouders hebben veel stress ervaren van de bijna twee jaar dat de zaak boven hun hoofd hing en de onzekerheid over vervolging. Ze willen dat de politie wordt gecontroleerd op hun handelen en dat de politie leert van deze zaak omwille van alle andere jongeren. Je zet niet zomaar een kind voor 14 uur in de cel. Er moet oog komen voor de belangen van kinderen in dit soort zaken. Tijdens de klachtenprocedure bij de politie zijn veel vragen onbeantwoord gebleven en ze hebben ook nooit excuses gehad voor de klachten die gegrond verklaard zijn door de klachtencommissie.

In reactie op stukken uit het onderzoek van de Kinderombudsman hebben de ouders van Abel voorts nog laten weten dat Abel tijdens de aanhouding en het verhoor niet is geïnformeerd over eerdere incidenten/vernielingen in de wijk. Abel past volgens ouders ook volstrekt niet binnen het beeld dat de politie had van een bende Noord-Afrikaans ogende jongeren die in de wijk waar Abel werd aangehouden zou huishouden. Zowel de informatie uit het gesprek met medewerkers van de politie als de reactie van de politiechef vinden de ouders bijzonder teleurstellend.

3.3 Visie politie

Bronnen: gesprek met medewerkers, Rapport van de Inspecteur van politie de heer L. d.d. 21 februari 2018, Rapport van de Inspecteur van politie de heer L. d.d. 15 maart 2018, de reactie van de politiechef op de klachten en vragen van de Kinderombudsman, aanvullende informatie via de contactpersoon bij de politie eenheid.

Medewerkers

Op 19 april 2018 hebben twee medewerkers van de Kinderombudsman gesproken met vier medewerkers van de politie die betrokken waren bij de zaak van Abel en Guus. Het ging om de hulpofficier van justitie (HOvJ), twee medewerkers die de jongeren gehoord hebben de volgende dag en hun chef. Daarnaast waren twee medewerkers van het arrestantencomplex aanwezig; zij waren niet betrokken bij de zaak van Abel en Guus maar hebben de werkwijze binnen het cellencomplex toegelicht en een rondleiding gegeven. Tot slot waren aanwezig twee medewerkers van de politie die betrokken waren bij de klachtbehandeling. Uit dit gesprek bleek het volgende.

Ten aanzien klacht 1

De medewerkers stellen voorop dat minderjarigen extra aandacht krijgen en dat iedereen er alert op is dat de ouders geïnformeerd worden. Dat wordt zo spoedig mogelijk gedaan. Het informeren van ouders gebeurt door de medewerkers die aanhouden of door medewerkers van de Centrale afhandelUnit Basisteams (CUBT) nadat de minderjarige bij de HOvJ is geweest. De HOvJ beslist of de aanhouding rechtmatig was. Zo nee, dan kan de jongere meteen weer naar huis. Zo ja, dan kan de jongere worden opgehouden voor onderzoek en eventueel ook voor de nacht worden ingesloten als de aanhouding 's nachts is. Na de beslissing van de HOvJ is er informatie beschikbaar over de verdenking en het vervolg. Ouders kunnen dan zo volledig mogelijk worden geïnformeerd door de medewerker van de politie die contact met hen opneemt.

De HOvJ controleert of ouders geïnformeerd zijn en zo niet, dan kan de HOvJ een medewerker of iemand van arrestantenzorg vragen om ouders te bellen. Het is niet zo dat er één persoon of één functie is die belast is met de verantwoordelijkheid om ouders te informeren. Wel ligt bij de HOvJ de eindverantwoordelijk dat de ouders worden geïnformeerd. Hoe dat in de nacht van de aanhouding van Abel en Guus precies is gegaan, wordt tijdens het gesprek niet duidelijk.

In het BVH systeem van de politie kun je het formulier van minderjarigen pas sluiten als je hebt aangegeven of de ouders geïnformeerd zijn. Tijdens de rondleiding in het cellencomplex wordt het systeem getoond. Dan blijkt het formulier beperkte mogelijkheden te hebben om informatie te verwerken: er wordt gevraagd óf de ouder geïnformeerd is en zo nee, waarom niet. Het feit dat ouders niet geïnformeerd zijn, verhindert niet dat het formulier gesloten wordt.

Als ouders telefonisch niet bereikt worden, kan besloten worden dat er iemand bij ouders langs gaat om hen te informeren. Op de vraag of dit ook overwogen is in de zaak van Abel (waarin een paar keer vruchteloos gebeld zou zijn naar ouders) kan geen antwoord worden gegeven. Het is niet vastgelegd of overwogen is om langs te gaan. De betrokken medewerkers kunnen niet meer licht werpen op de vraag waarom het niet gelukt is om de ouders van Abel te bereiken. Dat blijft onduidelijk.

De moeder van Guus zou door de aanhoudende politiemedewerker telefonisch geïnformeerd zijn over de aanhouding van Guus via de telefoon van de zus van Guus. Op de vraag of de moeder, er vanuit gaande dat zij inderdaad geïnformeerd was over de aanhouding, niet nog een keer geïnformeerd had moeten worden ná het besluit tot insluiting, geven de medewerkers aan dat zij dat niet nodig vinden: moeder was op de hoogte van de aanhouding en daarmee was voldaan aan de informatieplicht. De medewerkers geven aan dat ze dan niet nog een keer bellen als de HOvJ besluit tot insluiting. Daarbij speelt voor hen mee dat het om een 16/17 jarige ging en niet om een jong mannetje van 12 jaar

Ten aanzien van klacht 2

De medewerkers geven aan dat er sinds december 2015 één en ander is veranderd in de werkwijze rond insluiten van minderjarigen. Tijdens een verzekeringsstelling kunnen minderjarigen steeds vaker 's nachts naar huis om zich de volgende dag te melden voor verhoor of kunnen zij zelfs naar school en zich dan daarna melden voor verhoor.

Als een jongere 's nachts wordt aangehouden, zoals bij Guus en Abel, en de HOvJ de aanhouding rechtmatig vindt, dan moeten de jongeren of naar huis en zich de volgende dag melden of ze worden ingesloten voor de nacht zodat ze de volgende ochtend verhoord kunnen worden. In het geval van Guus en Abel oordeelde de HOvJ de aanhouding rechtmatig en besloot hij tot insluiting voor de (rest van de) nacht in het cellencomplex.

De HOvJ geeft aan welke aspecten in de zaak van Abel en Guus meegewogen hebben bij het besluit tot insluiten:

1. De hoofdvraag/kern; wat er nodig is om het onderzoek naar waarheidsvinding/naar deze feiten zo goed mogelijk te doen;
2. Het feit dat de vernieling waar de jongeren nu voor aangehouden werden niet op zichzelf leek te staan: er was in die buurt al enige tijd overlast met schade voor omwonenden. Nu waren eindelijk op heterdaad 3 jongeren aangehouden. Het is niet bekend of de eerdere incidenten zijn geregistreerd in het systeem van de politie. De jongens waren first offenders in de zin dat ze nog niet eerder veroordeeld waren, maar ze waren waarschijnlijk wel betrokken bij de eerdere situaties van baldadigheid/vernieling;
3. Het feit dat ze met z'n drieën waren: naar huis sturen zou kunnen leiden tot collusie. Op de vraag of met ouders afspraken gemaakt hadden kunnen worden over geen contact tussen de jongeren, geeft de HOvJ aan dat het lastig is om zulke afspraken te maken met ouders/jongeren want ze vinden elkaar toch wel via social media etc. De waarheidsvinding mag niet in gevaar komen;
4. Alle ander relevante aspecten. Dat doe je eigenlijk bij elke voorgeleiding. De kwetsbaarheid van de jongens (ouders, leeftijd van de jongens, ziekten) neem je altijd mee, maar in dit geval ging het om jongens van 16/17 jaar;
5. Het belang van de aangevers/slachtoffers; die hebben recht op goede vervolging.

De vraag of er een kindvriendelijke cel voor de jongens was, heeft de HOvJ niet meegewogen omdat hij wist dat iedere cel gelijk is. Er is overwogen of de jongens een nacht moest blijven, daar ging het voor hem om, niet om de beschikbaarheid van het type cel. Verder is de zaak lang geleden en staat de besluitvorming de HOvJ niet meer helemaal scherp voor de geest.

Ten aanzien van klacht 3 - in aanvulling op de bezichtiging

In het cellencomplex zijn drie verdiepingen met cellen, zijn alle cellen hetzelfde en zitten volwassenen en minderjarigen kriskras door elkaar heen. Op dezelfde gangen zitten dus volwassenen en minderjarigen. Gemiddeld is 10% van de arrestanten minderjarig. Er zijn geen speciale kindvriendelijke cellen. Als minderjarigen geconfronteerd worden met luidruchtige mede-arrestanten, wordt altijd even gecontroleerd hoe het met de minderjarige gaat en eventueel wordt die overgeplaatst naar een andere gang/verdieping. Minderjarigen worden strikt gescheiden van volwassenen; ze gaan niet tegelijk luchten, zijn niet tegelijk in het dagverblijf, et cetera. Minderjarigen en volwassenen komen niet met elkaar in contact.

Ten aanzien van klacht 4

De advocaat moet voorafgaand aan het verhoor de minderjarige informeren over de mogelijkheid van een Halt-afdoening. Tijdens het verhoor checkt de

verhorende medewerker of een advocaat Halt heeft besproken met de jongere en vraagt hij/zij aan de jongere of die zou instemmen met een Halt-afdoening. Of een zaak uiteindelijk wordt afgedaan met een Halt-afdoening is een beslissing die het OM neemt. De toestemming van de ouders is hierin bepalend. De politie doet het opsporingsonderzoek, het Openbaar Ministerie beslist.

In het proces-verbaal van de verhoren van Guus en Abel staat alleen de vraag of de jongeren akkoord gaan met Halt. De verhorende politiemedewerkers lichten toe dat ze ook uitleggen wat Halt inhoudt en dat ze checken of een verdachte begrijpt waar hij mee akkoord gaat. Dit is een standaard uitleg en die wordt verder niet opgenomen in het proces-verbaal. Naar aanleiding van het onderzoek van de Kinderombudsman benoemt één van de medewerkers voortaan in het proces-verbaal wel kort op te schrijven dat er uitleg is gegeven en dat de jongere aangeeft dat hij de inhoud snapt.

In de zaak van Abel en Guus is de zaak na hun instemming met Halt naar ZSM³ gegaan voor een afdoeningsbeslissing door het Openbaar Ministerie. De dag erna, 28 december 2015, heeft één van de medewerkers gebeld met de ouders van beide jongens. Zij heeft hen uitgelegd wat Halt betekent en gevraagd of zij akkoord zouden gaan met Halt. Volgens de medewerkster stemden de ouders van beide jongens in met Halt. Ze heeft dit vastgelegd in het politiesysteem, maar heeft daar per abuis geen proces-verbaal van gegenereerd. Dat kan alsnog gebeuren maar dan krijgt het proces-verbaal de datum van vandaag in plaats van 28 december 2015 en dat is niet conform de waarheid.

Op de vraag of één van de verhorende medewerkers de vader van Abel nog over Halt heeft gesproken toen die de jongens kwam ophalen, geven ze aan dat ze de volgende dag gebeld hebben, dus waarschijnlijk niet.

Ten aanzien van klacht 5

De medewerkers van de politie geven aan dat zij hier niet over gaan. Het Openbaar Ministerie beslist over de afdoening en daarmee wordt het een zaak van het Openbaar Ministerie en ligt het niet meer bij de politie. Het Openbaar Ministerie stuurt de zaak naar Halt. Dit gaat buiten de politie om. Daar ligt alleen een kopie van het dossier in het archief. Het Openbaar Ministerie moet ook de terugkoppeling krijgen van Halt en daar eventueel een vervolgbeslissing over nemen.

In het geval van Abel en Guus zijn de brieven van Halt over de mislukte Halt-afdoening gericht aan het wijkteam, maar dat had het Openbaar Ministerie moeten zijn. Sowieso is er iets mis met de adressering. Dat is wellicht ook de reden dat de brieven kwijt zijn geraakt of in ieder geval niet bij het Openbaar Ministerie /ZSM zijn aangekomen.

Het was niet de politie die de zaak van Abel en Guus naar het Openbaar Ministerie heeft doorgestuurd. Door de vragen van de Kinderombudsman over

³ ZSM staat voor Zo Snel Mogelijk. Er zijn in tien politiebureaus verspreid over het hele land zogenoemde ZSM-tafels. Politie, Openbaar Ministerie (OM), Reclassering, Raad voor de Kinderbescherming en Slachtofferhulp komen dan als ketenpartners samen om – ook buiten kantooruren en in weekenden – zaken als diefstal, vandalisme of bedreiging direct af te handelen. Bron o.a.: <https://www.politie.nl/themas/zsm-aanpak-voor-de-afhandeling-van-veelvoorkomende-criminaliteit.html>.

de klachten, kwam de contactpersoon bij de politie er achter dat de zaak niet afgerond was. Zij heeft dit nagevraagd bij het Openbaar Ministerie. Die heeft vervolgens zelf de zaak opnieuw bekeken en aangebracht voor TOM-zitting. In de ogen van de politie had het Openbaar Ministerie de jongeren en ouders moeten informeren dat ze de zaak na zoveel tijd alsnog gingen aanbrengen op een TOM-zitting.

Politiechef (ten tijde van de gebeurtenissen)

De politiechef is gevraagd hoe ver de informatieplicht van de politie richting de ouders strekt en in hoeverre een ouder die weet van de aanhouding nog geïnformeerd moet worden over een eventueel besluit tot insluiting. De politiechef geeft aan dat in 2015 artikel 27 van de Ambtsinstructie voor de politie gold en dat op grond daarvan een ambtenaar van de politie familie van een minderjarige informeert over de insluiting. Tegenwoordig is in artikel 488b van het Wetboek van Strafvordering geregeld dat de HOvJ de ouders informeert over de vrijheidsbeneming en de redenen daarvan. De politiechef handhaaft zijn oordeel dat het niet onbehoorlijk was dat de politieambtenaren na het besluit tot insluiting niet opnieuw contact hebben gezocht met de moeder van Guus. De politiechef gaat niet nader in op de klacht voor zover deze betrekking heeft op Abel en door de politiechef eerder al gegrond verklaard was.

In verband met klachtonderdeel 2, is de politiechef gevraagd naar de reeks aan incidenten die volgens de HOvJ heeft meegespeeld bij het besluit tot insluiting van de jongeren. Voorts is gevraagd welke regels/richtlijnen er zijn over het heenzenden voor de nacht als er sprake is van meerdere jongeren en in hoeverre er ontwikkelingen zijn op het gebied van het insluiten van minderjarigen. Tot slot is gevraagd of de jongeren met de kennis en ervaringen van nu nog steeds een nacht in de cel zouden hebben doorgebracht.

De politiechef heeft een overzicht verstrekt van incidenten in de maand december 2015. In voorgaande drie jaren waren er gemiddeld 1,1 registratie per maand; in december 2015 waren dat er vijf voorafgaand aan het incident waarbij Abel en Guus werden aangehouden. Bij drie van de eerdere vijf ging het om schade aan auto's. In het dossier van één van deze zaken staat dat er volgens de aangever in (een besloten) Facebook groep werd aangegeven dat er een groep jonge mannen was gezien die vernielingen aanbrachten en dat iemand gevraagd zou hebben 'wie is die halfnaakte Marokkaanse jongen die op ramen staat te kloppen en deuren probeert in te trappen (...)?''. Een vierde incident betrof het intrappen van een deur of deuren door vier of vijf (Marokkaanse) jongeren van ongeveer 22 jaar oud waarvan er één schouderlang haar had en één een stoppelbaard met een petje. Het vijfde incident dateert wel uit december maar werd pas in januari gemeld en kon dus niet mee tellen bij de beslissing om de jongeren al dan niet in te sluiten.

De politiechef geeft aan dat de politie als taak heeft om strafbare feiten op te sporen, deze waar mogelijk te voorkomen en een bijdrage te leveren aan het veiligheidsgevoel van de burger. Bij twee van de genoemde registraties werd melding gemaakt van het intrappen van een deur of deuren. Gelet op de taakstelling van de politie en de incidenten van vernieling/openbare geweldpleging in december 2015 rond de lokatie waar Abel en Guus werden aangehouden, was het op zijn plaats om nader onderzoek te

verrichten en de betrokkenheid van verdachten bij eerdere gelijksoortige incidenten te onderzoeken. Er zijn volgens de politiefchef geen richtlijnen voor het insluiten in de situatie dat er meerdere verdachten worden aangehouden; dat wordt per situatie bekeken. De politiefchef beaamt dat er sinds de aanhouding van Abel en Guus diverse ontwikkelingen gaande zijn, maar er zijn geen onderzoeken of richtlijnen die bevestigen dat minderjarigen steeds vaker thuis of op school kunnen blijven in de fase van het ophouden voor onderzoek. Het Wetboek van Strafvordering voorziet ook alleen in de fase van de inverzekeringstelling in de mogelijkheid dat een minderjarige de inverzekeringstelling of voorlopige hechtenis op een 'daartoe geschikte plaats' kan doorbrengen, zoals bijvoorbeeld thuis, voor de fase van het ophouden voor onderzoek kent het wetboek een dergelijke bepaling niet; het politiebureau lijkt dan vaak de enige oplossing. Wel ziet de politiefchef bij diverse betrokken instanties steeds meer de bewustwording van de (mogelijk nadelige) effecten van het insluiten van minderjarigen. De politiefchef wijst in dit verband op het onderzoeksrapport van Defence for Children en de Vereniging van Nederlandse Jeugdrecht Advocaten over de aanhouding en inverzekeringstelling van minderjarigen, op een pilot bij de politie Eenheid Oost-Nederland 'Geen insluiting minderjarige, tenzij...' naar aanleiding waarvan er landelijke richtlijnen worden voorbereid door het Ministerie van Justitie en Veiligheid, de Raad voor de Kinderbescherming en de Nationale Politie en op de modernisering van het Wetboek van Strafvordering waarin aandacht is voor een wettelijke grondslag voor het ophouden voor onderzoek op een andere plaats dan het politiebureau. De politiefchef geeft aan dat het ook heden ten dage mogelijk zou zijn dat Abel en Guus hadden moeten overnachten in een politiecel. Het advies aan politiemedewerkers is wel: onderzoek of er ook andere mogelijkheden zijn.

Ten aanzien van klacht 3 laat de politiefchef weten dat hij deze klacht nog steeds ongegrond acht.

Ten aanzien van klacht 4 geeft de politiefchef aan dat het OM beslist over de afdoening: het OM besluit al dan niet tot Halt en stuurt de zaak naar Halt toe, het OM moet van Halt een terugkoppeling krijgen en het OM neemt een eventuele vervolgbeslissing. In het geval van deze zaak zou het OM de brieven niet hebben ontvangen door een fout in het adres. De politiefchef meent dat de politie hierin geen rol heeft gespeeld. Ook ten aanzien van klacht 5 ziet de politiefchef geen rol voor de politie: het OM heeft beslist tot een TOM-zitting en had ouders en jongeren moeten informeren. Op de vraag of er een rol was voor de politie gezien de specifieke context waarin de zaak weer in beeld kwam door contact met de politie en het feit dat burgers het OM en de politie wellicht als twee gezichten van dezelfde overheid zien, geeft de politiefchef aan dat dit het niet anders maakt.

4 HET KINDERRECHTELIJK KADER

De klachten worden beoordeeld naar destijds geldende (internationale) wet- en regelgeving, richtlijnen en protocollen.

4.1 Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Op grond van het Kinderrechtenverdrag (IVRK) horen de belangen van een kind een eerste overweging te zijn. Dit volgt uit artikel 3 van het verdrag. De belangen van het kind worden bepaald en daarna afgewogen tegen andere belangen. De belangen van het kind gaan niet altijd voor, maar hebben wel een zwaarwegend karakter en kunnen dus niet zomaar terzijde worden geschoven.

Om te kunnen bepalen wat in het belang is van het kind, wordt gekeken op welke manier het kind zich het beste kan ontwikkelen (artikel 6 IVRK) en wordt – in zaken als die van Abel en Guus – rekening gehouden met de mening van het kind (artikel 12 IVRK), met zijn identiteit met unieke kenmerken en eigenschappen (artikel 7 en 8 IVRK), met het zo veel mogelijk behouden van familiebanden (artikel 9 IVRK), met de behoefte aan zorg, bescherming en veiligheid (artikel 3, 5, 18 en 19 IVRK) en met de kwetsbare positie waarin het kind zich begeeft.⁴ Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de ontwikkeling van hun kind en horen in het licht daarvan ook geïnformeerd te worden over alles wat hun kinderen aangaat.

Om de belangen van een kind te kunnen bepalen zijn verder relevant voor deze zaak een aantal artikelen uit het Kinderrechtenverdrag dat specifiek ziet op minderjarigen binnen het strafrecht alsmede een aantal internationale richtlijnen op dat vlak. Het gaat in de eerste plaats om artikel 37 en 40 uit het Kinderrechtenverdrag en General Comment nummer 10⁵. In dit General Comment geeft het Comité voor de rechten van het kind een nadere toelichting op de artikelen 37 en 40 en op andere rechten van kinderen binnen het justitiële systeem. Daarnaast zijn van belang de zogenaamde United Nations Beijing-rules⁶, de United Nations Havana-rules⁷ en de Guidelines on child-friendly justice van de ministers van de Raad van Europa⁸. Uit de twee artikelen uit het Kinderrechtenverdrag in samenhang met de andere bronnen blijkt dat bij minderjarigen in het strafrecht de volgende uitgangspunten gelden:

- Een kind is onschuldig tot hij/zij is veroordeeld;

⁴ Deze elementen volgen uit General Comment 14, opgesteld door het Comité voor de rechten van het kind. Alleen de elementen die relevant zijn voor deze casus worden hier benoemd. De elementen zijn te herleiden tot een aantal artikelen van het Verdrag van de Rechten van het Kind, in het bijzonder artikel 3 lid 2, artikel 5, artikel 6, artikel 7, artikel 8, artikel 9, artikel 12, artikel 18 en artikel 19. Een uitgebreidere beschrijving is opgenomen in de bijlage. Ook de integrale tekst van de relevante bepalingen is opgenomen in de bijlage.

⁵ General Comment no 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007.

⁶ De officiële aanduiding is: United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice, General Assembly resolution 40/33, 29 November 1985.

⁷ De officiële aanduiding is: United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty, General Assembly resolution 45/113, 14 December 1990.

⁸ De volledige aanduiding is: Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, + explanatory memorandum d.d. 31 May 2011. De relevante artikelen zijn opgenomen in de bijlage.

- In het verlengde daarvan mag voorarrest niet gebruikt worden als een vorm van straf;
- Iedereen binnen het justitiële systeem, ook de politie, moet bij zijn handelen rekening houden met het welzijn van minderjarigen, hun kwetsbaarheid en de specifieke behoeften van personen van die leeftijd;
- Vrijheidsbeneming moet gelden als een uiterste maatregel, als er geen andere geschikte alternatieven zijn die recht doen aan de minderjarige verdachte en het strafbare feit dat gepleegd is, en mag in dat geval slechts voor de kortst mogelijke duur worden toegepast. Er moet een effectief pakket van alternatieven beschikbaar zijn om vrijheidsbeneming zo veel mogelijk te voorkomen;
- Als een minderjarige zijn/haar vrijheid wordt ontnomen, dan gebeurt dat in een kindvriendelijke omgeving en gescheiden van volwassenen, dat wil zeggen in een andere instelling dan waar volwassenen verblijven of ten minste op een andere afdeling;
- Als een kind wordt aangehouden, worden ouders – behoudens uitzonderlijke omstandigheden – daarvan onmiddellijk of ten minste zo spoedig mogelijk op de hoogte gebracht met details over de reden van aanhouding;
- Kinderen hebben recht op een eigen jeugdstrafrecht, met procedures afgestemd op hun behoeftes. Ze worden geïnformeerd en hebben recht op passende bijstand;
- Waar het kan, worden zaken buiten formele strafrechtelijke procedures afgedaan (*diversion*);
- Stigmatisering moet worden voorkomen en resocialisatie moet worden gestimuleerd.

Al bovengenoemde elementen horen door de politie te worden meegenomen om te bepalen wat in het belang is van de minderjarige op het moment dat die in aanraking komt met de politie. Als op basis hiervan duidelijk is wat in het belang van deze minderjarige verdachte is, kan dat worden afgewogen tegen andere belangen, zoals het belang van de politie bij een goede opsporing, de belangen van eventuele slachtoffers, de belangen van de maatschappij bij een veilige samenleving. Deze afweging leidt tot een beslissing over bijvoorbeeld het al dan niet insluiten voor de nacht.

4.2 Nederlandse wet- en regelgeving

Aanhouden

In het Wetboek van Strafvordering is de aanhouding en het ophouden voor onderzoek vastgelegd. Hieruit volgt dat als een verdachte wordt aangehouden, hij of zij daarna wordt voorgeleid aan de hulpofficier van justitie. Die beslist of de aanhouding rechtmatig was en vervolgens of de verdachte wordt opgehouden voor onderzoek of in vrijheid gesteld wordt. Zo volgde dit tijde van de aanhouding van Abel en Guus uit het Wetboek van Strafvordering, Eerste boek, titel IV, Eerste afdeling. Tegenwoordig is dit geregeld in artikel 56a lid 1 van het Wetboek van Strafvordering. De regels zijn voor minderjarigen gelijk aan die voor volwassenen.

Ophouden voor onderzoek na aanhouding

Als wordt besloten tot ophouden voor onderzoek, heeft de politie een paar uur de tijd voor het onderzoek. De tijd tussen 00.00 uur en 9.00 uur telt niet mee. Tijdens het ophouden voor onderzoek moet de minderjarige verdachte op het politiebureau blijven, ook als het nacht is of wordt. Als dat niet kan op het politiebureau, moet de minderjarige naar een cellen- of arrestantencomplex. In de wet of in beleid is niet geregeld dat de minderjarige tijdens het ophouden voor onderzoek naar huis kan.

Inverzekeringstelling

Als de tijd voor ophouden voor onderzoek niet genoeg is, kan daarna worden besloten tot inverzekeringstelling. Daarvoor moet wel aan een aantal in de wet gestelde eisen worden voldaan. Anders dan bij ophouden voor onderzoek, kan de officier van justitie bij een inverzekeringstelling beslissen of de minderjarige deze op het politiebureau (of in een cellencomplex) moet doorbrengen of dat hij/zij ergens anders naar toe kan, bijvoorbeeld naar huis. Dit volgt uit artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering.

Advocaat

Op grond van zowel Nederlandse als Europese wet- en regelgeving heeft een jeugdige verdachte die is aangehouden recht op consultatie van een advocaat voordat hij door de politie wordt verhoord (het zogenaamde consultatierecht⁹). Een minderjarige kan van dit recht geen afstand doen. De centrale piketafdeling van de Raad voor Rechtsbijstand zorgt voor de melding van een aangehouden jongere richting advocaat. Het kan soms lang duren voordat een advocaat beschikbaar is, soms zelfs tot de volgende dag. Dit heeft deels te maken met het feit dat er na 20.00 uur geen advocaten meer opgeroepen kunnen worden: de centrale piketafdeling is dan gesloten tot de volgende ochtend. Een eventueel verhoor van de minderjarige verdachte moet dus al die tijd wachten tot de minderjarige zijn of haar advocaat heeft gesproken. Vervolgens mag de advocaat ook bij het verhoor aanwezig zijn.

Wordt de jongere na de aanhouding naar huis gestuurd met de mededeling om zich de volgende dag op het bureau te melden voor verhoor(en volgt dus niet het 'ophouden voor onderzoek'), dan verandert de positie van de minderjarige van *aangehouden* verdachte in een *ontboden of uitgenodigde* verdachte. Het recht op een (gratis) piketadvocaat vervalt daarmee. Het kind mag dan dus thuis slapen, maar de ouders moeten vervolgens zelf de kosten van de bijstand van een advocaat betalen. Dat is voor sommige ouders financieel problematisch en kan leiden tot rechtsongelijkheid. In een eerder onderzoek van de Kinderombudsman (KOM001/2019) is dit onderwerp aan de orde gekomen en vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid is toen aangegeven dat ze de wet hierop gaan aanpassen. Dan kan de verdachte dus naar huis gestuurd worden zonder dat dat (nadelige) consequenties heeft voor zijn/haar consultatierecht. Zie hierover meer in paragraaf 4.3.

⁹ Het consultatierecht volgt uit de Europese richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad, van 22 oktober 2013 die kort gezegd gaat over het recht op toegang tot een advocaat. Nederland is bezig de richtlijn te implementeren onder andere door middel van wetwijzigingen. Anticiperend daarop is de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor al aangepast.

Niet ophouden voor onderzoek na aanhouding

In plaats van ophouden voor onderzoek kan de hulpofficier van justitie na de aanhouding ook bevelen dat de verdachte in vrijheid wordt gesteld. De verdachte kan dan naar huis en moet zich bijvoorbeeld de volgende dag melden op het politiebureau voor verhoor. De verdachte heeft dan geen recht meer op een gratis advocaat. Dit geldt voor zowel volwassenen als minderjarigen.

Overige wet- en regelgeving rond insluiten van minderjarigen

Als een minderjarige eenmaal is aangehouden, volgt uit het Wetboek van Strafvordering, de Politiewet 2012, de Ambtsinstructie voor de Politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren en uit het Landelijk regelement Arrestantenzorg¹⁰ nog het volgende¹¹:

- Minderjarigen worden gescheiden van volwassenen ingesloten. Minderjarigen worden zoveel als mogelijk ingesloten in kindvriendelijke cellen, tenzij het cellencomplex niet beschikt over kindvriendelijke cellen;
- Zodra een minderjarige is ingesloten, worden de ouders daarvan zo spoedig mogelijk en uit eigen beweging geïnformeerd. Uit artikel 27 van de Ambtsinstructie voor de Politie (zoals deze gold ten tijde van de aanhouding van Abel en Guus en nog steeds) volgt dat de ambtenaar van de politie een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte van de insluiting. Bij een minderjarige doen ze dat uit eigen beweging.

Veranderende wet- en regelgeving

Sinds de aanhouding van Abel en Guus zijn er ontwikkelingen geweest op het gebied van wet- en regelgeving. Zo is inmiddels in het Wetboek van Strafvordering vastgelegd dat de Hulpofficier van Justitie de ouders informeert van de vrijheidsbeneming en van de redenen daarvan.¹² Voorts wordt nog gewezen op EU-richtlijn 2016/800¹³. Deze richtlijn gaat over de positie van kinderen die verdacht of beklaagde zijn in een strafproces. Uiterlijk 11 mei 2019 moet deze geïmplementeerd zijn door Nederland. Belangrijke aspecten in de richtlijn zijn onder andere dat de belangen van het kind steeds de eerste overweging vormen, dat vrijheidsbeneming zo kort mogelijk is en dat er alternatieven moeten zijn. De Nederlandse wet- en regelgeving moet hier mee (nog) in overeenstemming gebracht worden.

4.3 Ontwikkelingen na 2015

Sinds 2015 zijn er, zoals de politiechef in zijn reactie reeds opmerkte, op het gebied van aanhouding, ophouden voor onderzoek, verzekeringstelling en insluiten verschillende ontwikkelingen die relevant zijn voor dit onderzoek. Deze zijn ook aan de orde gekomen in een recent uitgekomen onderzoek van de Kinderombudsman *Stop!* (KOM001/2019). Kort gezegd gaat het om de volgende ontwikkelingen:

¹⁰ Versie: 14 juni 2016, vastgesteld op 9 augustus 2016.

¹¹ De integrale tekst van de relevante bepalingen uit deze wet- en regelgeving is opgenomen in de bijlage.

¹² Artikel 488 b van het Wetboek van Strafvordering, in werking sinds 1 maart 2017.

¹³ Richtlijn EU 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad, 11 mei 2016.

Geen in verzekeringstelling tenzij...

Naar aanleiding van het rapport van de Kinderombudsman 'Een nacht in de cel' zijn er verschillende pilots geweest rond de in verzekeringstelling. In de pilots ging het om bewustwording ten aanzien van de vraag of het noodzakelijk was dat een jongere in verzekering gesteld moest worden. Ook is onderzocht of het nodig was dat hij/zij de nacht in een cel moest doorbrengen of dat het ook op een andere locatie (zoals opgenomen in artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering) mogelijk was en onder welke voorwaarden dat mogelijk is. In de pilots is ook de vraag meegenomen of een minderjarige verdachte in het kader van ophouden voor onderzoek een nacht in de cel zou moeten verblijven.

Afdoen met een reprimande

Voorts is een pilot gestart bij een regio-eenheid van de politie in oost Nederland die gericht is op de vraag of sommige strafbare feiten afgedaan kunnen worden met een reprimande. Het gaat daarbij om kleine strafbare feiten van first offenders. De jongere krijgt direct en ter plekke een waarschuwing. Hij/zij wordt niet aangehouden en hoeft niet mee naar het politiebureau. Deze pilot is ingestoken vanuit de belangen van minderjarigen en de gedachte dat het in sommige situaties pedagogisch onwenselijk kan zijn dat een minderjarige verdachte van kleine feiten moet worden aangehouden en dan mee moet naar het bureau en daar vervolgens soms lange tijd moet wachten op een advocaat.

Toegang tot advocaat

Tot slot zijn het Openbaar Ministerie, de politie, het Ministerie van Justitie en Veiligheid, de advocatuur en de Raad voor Rechtsbijstand met elkaar in gesprek over de beschikbaarheid en toegankelijkheid van de advocaat in de avonduren. Tijdens een eerder onderzoek van de Kinderombudsman is gebleken dat door het ministerie van Justitie en Veiligheid een aanpassing van het Wetboek van Strafvordering wordt voorbereid ten aanzien van het recht op kosteloze (consultatie)bijstand door een raadsman. Door de aanpassing zouden minderjarigen ook nog aanspraak kunnen maken op deze bijstand als zij in de avonduren worden heengezonden in verband met het feit dat niet meer (tijdig) kon worden voorzien in de bijstand van een advocaat en/of waarvoor gold dat de nachtelijke uren aanbraken. Dan kan straks (ook) de volgende ochtend nog een raadsman worden aangewezen en behouden de minderjarigen dus hun aanspraak op kosteloze (consultatie)bijstand als zij voor de (rest van de) nacht naar huis zijn gestuurd.

4.4 Eerdere rapport van de Kinderombudsman over hetzelfde onderwerp

De Kinderombudsman heeft zich eerder uitgesproken over de positie van minderjarigen binnen het strafrecht¹⁴. In lijn met de eerdere rapporten verscheen recent van de Kinderombudsman het rapport *Stop!*¹⁵ waarin deels dezelfde klachten aan de orde kwamen als in dit onderzoek naar de klachten van Abel en Guus: het informeren van ouders, het insluiten van minderjarigen voor de nacht tijdens het ophouden voor onderzoek en het insluiten van minderjarigen op dezelfde locatie als volwassenen. In dit onlangs verschenen rapport zijn de in paragraaf 4.3 genoemde ontwikkelingen ook aan de orde gekomen. Tevens heeft de Kinderombudsman daarin een tweetal aanbevelingen uit eerdere rapporten herhaald en zes nieuwe aanbevelingen gedaan. Een aantal daarvan (4, 5, 7 en 8) zijn voor het onderzoek naar de klachten van Abel, Guus en hun ouders relevant.

De volgende twee aanbevelingen heeft de Kinderombudsman herhaald:

Aan de Nationale politie:

1. Maak het bezoek van ouders aan minderjarige arrestanten zonder beperkingen van fysiek contact het uitgangspunt¹⁶;

Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid:

2. Maak afspraken met de advocatuur en Raad voor Rechtsbijstand over een betere beschikbaarheid van de advocatuur, zowel overdag als 's avonds, in ieder geval tot 22.00 uur of liever nog tot 00.00 uur¹⁷.

De volgende zes aanbevelingen heeft de Kinderombudsman nieuw opgesteld:

Aan de Nationale politie:

3. Onderzoek de mogelijkheden voor bezoek of contact tussen minderjarigen en hun ouders tijdens de voor de nachtrust bestemde tijd.

Aan de Nationale politie en het College van procureurs-generaal:

4. Pas bij de aanhouding en de beslissing tot insluiting een belangenafweging toe waarin de belangen van de minderjarige expliciet worden afgewogen tegen de concrete belangen van de politie en het OM;
5. Pas artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering in het licht van het Kinderrechtenverdrag analoog toe op de fase voorafgaand aan de inverzekeringstelling zolang er wettelijk niets is vastgelegd of maak onderling afspraken over hoe in de praktijk om te gaan met het elders ophouden voor onderzoek in afwachting van wet- en regelgeving;
6. Maak het uitgangspunt 'Geen inverzekeringstelling tenzij...' en leg dit vast in een richtlijn samen met een afwegingskader dat bij elke beslissing over inverzekeringstelling wordt toegepast.

¹⁴ KOM001/2012, 13 februari 2012, KOM007/2015, 30 maart 2015, KOM2016/016, 1 september 2016.

¹⁵ KOM001/2019

¹⁶ Zie het rapport 'Bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen', 13 februari 2012, KOM KOM001/2012.

¹⁷ Zie het rapport 'Een nacht in de cel', 30 maart 2015, KOM007/2015.

Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid:

7. Leg wettelijk vast dat ook in de fase van het ophouden voor onderzoek, dus voorafgaand aan de inverzekeringstelling, het mogelijk is om een minderjarige de nacht elders te laten doorbrengen dan in een politiecel/arrestantencomplex met behoud van het recht op kosteloze (consultatie)bijstand;
8. Wijzig de wet- en regelgeving over kosteloze (consultatie)bijstand door een raadsman, conform de toezeggingen tijdens het onderzoek; maak het mogelijk om ook nog een raadsman aan te wijzen voor een minderjarige verdachte die (voorafgaand aan de fase van de inverzekeringstelling) wordt heengezonden omdat het bijvoorbeeld niet lukt om tijdig te voorzien in een raadsman of omdat de nachtelijke uren aanbreken.

De Kinderombudsman is nog in afwachting van een reactie op deze aanbevelingen van de verschillende instanties.

5 BEOORDELING

In dit hoofdstuk zullen de verschillende klachten worden beoordeeld aan de hand van het kinderrechtelijke kader dat in het vorige hoofdstuk uit een is gezet. Voordat dit per klachtonderdeel gebeurt, wordt eerst in kaart gebracht wat de belangen van Abel en Guus waren, zodat deze per klacht kunnen worden afgewogen tegen andere belangen.

Belangen van Abel en Guus

Abel en Guus waren minderjarig toen zij werden aangehouden. Op grond van het kinderrechtelijk kader dat in hoofdstuk 4 is geschetst kunnen de belangen van Abel en Guus als volgt worden samengevat:

- Zij worden niet ingesloten en zeker niet bij volwassenen;
- Ze mogen contact hebben met hun ouders en die worden zo snel mogelijk geïnformeerd;
- De afhandeling vindt zo mogelijk plaats buiten het strafrechtelijk systeem om;
- Het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht komt tot uiting in al het handelen van alle ketenpartners binnen het strafrecht.

5.1 Klacht 1

Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de ouders niet zijn geïnformeerd over de aanhouding van de jongeren en de ouders pas geïnformeerd werden door de piketadvocaat die de volgende dag aan de jongeren werd toegewezen.

Oordeel

De Kinderombudsman is van oordeel dat deze klacht gegrond is. Het is niet vast te stellen of de moeder Guus geïnformeerd is over de aanhouding, maar zij had in ieder geval geïnformeerd moeten worden nadat was besloten om Guus voor de nacht in te sluiten. De Kinderombudsman is voorts met de politiechef van oordeel dat de ouders van Abel ten onrechte niet geïnformeerd zijn over het besluit om Abel in te sluiten. In het onderzoek is geen nadere informatie naar boven gekomen over waarom dat niet meteen gebeurd of gelukt is. Niet is gebleken dat later of de volgende dag nog pogingen zijn gedaan om de ouders te informeren nadat dat 's nachts niet meteen lukte.

Beoordeling

De Kinderombudsman stelt vast dat de politie het belangrijk vindt dat ouders van minderjarigen worden geïnformeerd. Dat blijkt uit het gesprek dat met medewerkers van de politie is gevoerd, uit het antwoord van de politiechef en uit het feit dat in het Landelijk Reglement voor Arrestantenzorg dit expliciet een plek heeft gekregen. Ook staat vast dat het informeren van ouders zo snel mogelijk gebeurt. In de praktijk gebeurt dit normaliter zodra bekend is dat de jongere wordt ingesloten voor de nacht/opgehouden voor onderzoek en ouders zo volledig mogelijk geïnformeerd kunnen worden over de aanhouding en het vervolg. De uitgangspunten en werkwijze van de politie sluiten dus nauw aan bij de belangen van de minderjarigen Abel en Guus. Toch ging het in hun situatie niet goed.

In de zaak van Guus kan de Kinderombudsman niet vaststellen of zijn moeder ten tijde van de daadwerkelijke aanhouding nu wel of niet geïnformeerd is door een politiemedewerker via de telefoon van de zus van Guus. De politiemedewerker die moeder gesproken zou hebben, heeft dat in het systeem genoteerd, moeder stelt echter dat zij niet gebeld is. In het voordeel van de politie pleit dat in het registratiesysteem vermeld is dat de moeder van Guus geïnformeerd is en dat daarbij de achternaam van moeder gemeld staat. Zij heeft een andere achternaam dan Guus. Dit zou er op kunnen duiden dat moeder wel gesproken is. Er staat echter geen bestaand telefoonnummer bij. De Kinderombudsman kan de ware toedracht dus niet vast stellen.

Voor zover moeder geïnformeerd zou zijn, dan was dit ten tijde van de feitelijke aanhouding. In zoverre zou de klacht dan onterecht zijn. Maar het gaat hen uiteraard niet om de aanhouding zelf. Het gaat hen erom dat Guus mee moest naar het bureau en voor de nacht werd ingesloten, zonder dat moeder daarvan wist. Voor zover moeder inderdaad is geïnformeerd over de aanhouding zelf, was op dat moment nog niet duidelijk of de aanhouding rechtmatig was en of de jongeren zouden worden opgehouden voor onderzoek en ingesloten voor de nacht. Daarover besliste de HOvJ pas later. De vraag is of de politie de moeder van Guus daarna had moeten informeren – al dan niet nogmaals. De politie vindt van niet. De Kinderombudsman is anders van oordeel. Tussen aanhouden en insluiten zit een groot verschil. In dat laatste geval vindt er immers een vrijheidsbeneming plaats. Dat is een ingrijpende beslissing, ook met het oog op het niet thuiskomen van het kind. Daarover hoort een ouder geïnformeerd te worden. Dit volgt ook uit artikel 52 van de Ambtsinstructie dat destijds gold en artikel 488b van het Wetboek van Strafvordering dat tegenwoordig van kracht is: de ouder wordt geïnformeerd over het insluiten/de vrijheidsbeneming. Nu de politie de moeder van Guus niet geïnformeerd heeft over het insluiten van Guus voor de nacht, zijn zij tekortgeschoten in hun verantwoordelijkheden richting kind en ouder. Guus heeft ook aangegeven dat hij graag zijn moeder had gesproken en moeder had graag bij het verhoor aanwezig willen zijn. Dit kon nu allemaal niet. De politie heeft geen belangen aangedragen die zwaarder wogen dan de belangen van Guus waardoor moeder niet geïnformeerd kon worden. De handelwijze is in strijd met het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht en met artikel 3, 37 en 40 van het IVRK.

Ten aanzien van Abel was de klacht al gegrond verklaard door de politiechef. De klacht is toch meegenomen in het onderzoek om meer duidelijkheid te krijgen over de toedracht. Het onderzoek heeft echter niet geleid tot meer informatie hierover. Uit het systeem van de politie blijkt dat het 's nachts niet gelukt is om ouders te bereiken, maar waarom wordt niet duidelijk. Het telefoonnummer dat de politie gebeld heeft, was van de ouders van Abel. De vraag is wel waarom de politie het gelaten heeft bij drie vruchteloze telefoontjes (waarvan niet duidelijk is hoeveel tijd daar tussen zat). Er zijn andere opties te bedenken. Waarom is bijvoorbeeld niet iemand langs gegaan bij ouders, in hoeverre is overwogen de moeder van Guus te bellen met de vraag de ouders van Abel te informeren, in hoeverre hebben ze Abel gevraagd om andere nummers, waarom is er niet de volgende dag alsnog gebeld...? De Kinderombudsman is van oordeel dat de politie het niet had mogen laten bij drie belpogingen. Het is immers ingrijpend als een kind 's nachts niet thuis komt. Bovendien heeft Abel aangegeven dat hij graag zijn

ouders had gesproken en zijn vader had graag bij het verhoor aanwezig willen zijn. Dit kon nu allemaal niet. Niet is gebleken van zwaarwegende belangen van de politie die er aan in de weg stonden dat de politie meer actie ondernam om de ouders van Abel te informeren. De politie is dan ook tekortgeschoten in hun verantwoordelijkheden richting kind en ouder. De handelwijze is in strijd met het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht en met artikel 3, 37 en 40 van het IVRK.

Gezien het bovenstaande is de klacht ten aanzien van beide jongeren en hun ouders gegrond.

5.2 Klacht 2

Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de jongeren een nacht in een cel moesten doorbrengen.

Oordeel

Deze klacht gaat over het besluit tot insluiting. De Kinderombudsman is van oordeel dat deze klacht gegrond is. Er is niet, althans onvoldoende, rekening gehouden met de belangen van de minderjarigen. Als de juiste afweging was gemaakt, had dit tot een ander besluit kunnen leiden.

Beoordeling

Op het moment dat de politie een melding binnen krijgt van een mogelijk strafbaar feit, heeft de politie de taak om op te treden. De politie heeft belang bij de opsporing van strafbare feiten en moet zorgen voor veiligheid en een veiligheidsgevoel in de samenleving. De Kinderbudsman is het in zoverre met de politiechef eens. Bij het handelen van de politie zullen deze belangen echter altijd moeten worden afgewogen tegen de belangen van de betrokken minderjarigen. Is dat in deze zaak gebeurd?

Nee, althans onvoldoende. In het proces-verbaal van voorgeleiding staat alleen dat de jongeren worden opgehouden voor onderzoek. Er is geen afweging in opgenomen tussen de opsporingsbelangen en veiligheidsaspecten van de politie enerzijds en de belangen van de minderjarigen anderzijds. In gesprek met de politie is gevraagd naar een toelichting op de beslissing. De politie gaf aan dat er inmiddels te veel tijd was verstreken om de redenen nog precies te weten, maar meegewogen heeft wat er nodig was voor het onderzoek, het feit dat de vernielingen waar de jongeren voor aangehouden werden niet op zichzelf leken te staan, het feit dat ze met z'n drieën waren en naar huis sturen kon leiden tot collusie en alle andere relevante aspecten. De Kinderombudsman constateert dat als deze aspecten inderdaad zijn meegenomen in de beslissing, er wel een afweging lijkt te zijn gemaakt, maar dat de belangen van Abel en Guus daarin niet expliciet of nauwelijks zijn vastgesteld en zelfstandig zijn meegewogen. De optie om de jongeren naar huis te sturen met afspraken daarover met ouders is waarschijnlijk niet eens onderzocht. Ook het feit dat de jongeren naar een cellencomplex moesten, is niet meegewogen. Misschien stond het al vast dat de jongens vast zouden blijven zitten; op straat zou immers al tegen ze gezegd zijn "Jij slaapt vannacht in de cel."

De Kinderombudsman herhaalt zijn oordeel uit eerdere rapporten dat bij beslissingen tot vrijheidsbeneming – of dit nu om de inverzekeringstelling gaat of het insluiten tijdens het ophouden voor onderzoek – de belangen van de betrokken minderjarige expliciet moeten worden bepaald en afgewogen tegen de belangen van de politie. In hoofdstuk 4 is aangegeven welke elementen daarbij moeten worden meegenomen, waarbij zwaarwegend is dat vrijheidsbeneming als een allerlaatste optie moet worden gezien. Nu er geen sprake is van een belangenafweging waarin de belangen van de jongeren expliciet zijn bepaald en afgewogen, ook niet in een rudimentaire vorm, is de beslissing niet conform de eisen van artikel 3 het IVRK.

Een beslissing die niet juist is genomen, kan inhoudelijk alsnog goed zijn. De Kinderombudsman is echter van oordeel dat dit in deze zaak niet het geval is. Als grondig was gekeken naar de belangen van Abel en Guus, indien alternatieven voor insluiten waren onderzocht en als daarover eventueel met ouders het gesprek was gevoerd, dan had de afweging uiteindelijk tot een andere beslissing kunnen leiden en hadden de jongeren voor de rest van de nacht naar huis gekund.

De Kinderombudsman is zich ervan bewust dat het naar huis sturen van een aangehouden verdachte tijdens de fase van het ophouden voor onderzoek niet vanzelfsprekend is. Hierbij is uitgebreid stil gestaan in het rapport *Stop!*¹⁸. Kort gezegd komen de bezwaren hierop neer dat het wettelijk niet geregeld is dat een verdachte deze fase ergens anders mag doorbrengen (zoals dat wel geregeld is voor de fase van de inverzekeringstelling), dat een verdachte die naar huis mag geen gebruik meer kan maken van een gratis piketadvocaat¹⁹ en dat er voor de politie een risico is dat de verdachte zich niet meer meldt de volgende ochtend. Het ging in de situatie van Abel en Guus echter maar om een vernield sleutelkastje. Rechtvaardigt dat insluiting?

Nee. Het probleem voor Abel en Guus is echter, dat de politie het vernielde sleutelkastje in een andere context zag. Gelet op de uitkomsten van het onderzoek, moet het optreden van de politie die nacht gezien worden in het licht van eerdere meldingen die maand waarbij verschillende keren goederen werden vernield. En nu leken de daders op heterdaad te worden opgepakt.

Gezien de taak van de politie en de overlast voor burgers bij vernielingen, is het begrijpelijk dat de politie de daders van de reeks incidenten wilde oppakken. In die zin hadden Abel en Guus misschien gewoon pech. De Kinderombudsman is echter van oordeel dat de omschrijving van de daders bij *eerdere* vernielingen op geen enkele manier matcht met het uiterlijk van Guus en Abel. Dit had de politie direct bij aanhouding zelf al kunnen constateren. Daarnaast valt op dat tijdens de verhoren van beide jongeren op geen enkele manier gevraagd is naar de betrokkenheid van de jongeren bij de eerdere meldingen. Het verhoor gaat alleen over wat de jongens die nacht hebben gedaan. De jongeren hebben zelf ook aangegeven dat zij daar niet over bevraagd zijn. Ergens tussen de aanhouding en het verhoor heeft de politie kennelijk beseft dat deze jongeren niets te maken hadden met de eerdere incidenten. Niet is gebleken waardoor. Het was mooi geweest als dat besef was gekomen voordat werd besloten tot insluiting.

¹⁸ *Stop!*, KOM001/2019, d.d. 17 januari 2019

¹⁹ Naar verwachting wordt dit in de wet aangepast. Zie het rapport *Stop!*

Kortom: de Kinderombudsman is van oordeel dat er geen belangenafweging is gemaakt zoals het IVRK dat vraagt en dat daardoor de besluitvorming tot insluiting tekortschiet. Daarnaast is de Kinderombudsman van oordeel dat een goede besluitvorming tot een andere beslissing had geleid: dan waren twee jongens niet een nacht in een cel geplaatst vanwege het mogelijk vernielen van een sleutelkastje.

Met het oog op een betere positie en situatie van minderjarigen binnen het strafrecht, vraagt de Kinderombudsman opnieuw aandacht voor de aanbevelingen uit het rapport *Stop!*.

5.3 Klacht 3

Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de jongeren opgesloten zaten in een complex waar ook volwassen verdachten zaten.

Oordeel

Deze klacht gaat over de locatie van insluiting. De Kinderombudsman acht deze klacht gegrond. Opsluiten – voor zover al aan de orde – moet gebeuren op een voor kinderen geschikte plaats. Een cellencomplex waar op dezelfde gang volwassenen zitten, voldoet daar niet aan.

Beoordeling

De politie heeft er belang bij dat een arrestant op een veilige plek wordt ingesloten op het moment dat de HOvJ daartoe besluit. Dit belang moet worden afgewogen tegen de belangen van minderjarigen om op een kindvriendelijke plek, niet bij volwassenen geplaatst te worden.

Uit het onderzoek is gebleken dat de jongeren in een cellencomplex zaten waar volwassenen en minderjarigen (gemiddeld 10%) kris kras door elkaar zaten. De Kinderombudsman waardeert zeker dat de medewerkers van het arrestantencomplex voorkomen dat minderjarigen te maken krijgen met volwassenen en dat luchten en dergelijke daarom strikt gescheiden plaats vindt. Ook ziet de Kinderombudsman dat de arrestantenverzorgers binnen de beperkte mogelijkheden die er zijn zich inspannen om het voor minderjarigen zo goed mogelijk te maken. Dit laat onverlet dat het in strijd is met het IVRK om minderjarigen en volwassenen in dezelfde inrichting op te sluiten en dan ook nog bij elkaar op de gang. Bovendien zijn de cellen weliswaar neutraal, maar verre van kindvriendelijk. De opsporingsbelangen mogen groot zijn, de politie heeft niet aannemelijk gemaakt dat die in dit geval opwegen tegen de belangen van Guus en Abel om gescheiden van volwassenen in een kindvriendelijke setting te worden ingesloten. De klacht is derhalve gegrond.

De Kinderombudsman heeft inmiddels verschillende klachten gezien waarbij kinderen voor de nacht worden ingesloten in een cellencomplex, arrestantencomplex of op het politiebureau zonder dat deze locaties geschikte plekken hebben voor minderjarigen. Dit kan niet langer zo. Kinderen horen niet te worden opgesloten, maar als dat echt niet anders kan, dan moet dat in ieder geval in elke fase gebeuren in een kindvriendelijke

setting. De Kinderombudsman doet daarom de volgende aanbeveling aan het ministerie van Justitie en Veiligheid:

Zorg er voor dat minderjarigen in elke fase van het (strafrechtelijk) onderzoek en proces iedere vorm van vrijheidsbeneming vanaf het allereerste contact met de politie kunnen ondergaan in een kindvriendelijke omgeving die voldoet aan de eisen van het IVRK.

5.4 Klacht 4

Abel en Guus en hun ouders klagen er over dat de politie het Halt-traject onzorgvuldig heeft opgestart door ouders en jongeren hierover niet goed te informeren bij vertrek van het politiebureau. Hierdoor is de zaak voor Abel en Guus ten onrechte niet afgedaan buiten het strafrecht om.

Oordeel

De Kinderombudsman onthoudt zich van een oordeel. Tijdens het onderzoek is de ware toedracht onvoldoende vast komen te staan. De Kinderombudsman licht dit toe.

Beoordeling

De politie heeft belang bij een snelle en goede afhandeling van een zaak door deze te seponeren of zo compleet mogelijk aan te leveren bij het OM. Ten behoeve hiervan wordt de mogelijkheid van een Halt-afdoening al tijdens een verhoor door de politie verkend bij de verdachte. In de processen-verbaal van verhoor staat dit slechts summier beschreven. Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat de politiemedewerkers tijdens het daadwerkelijke verhoor wel meer gevraagd en uitgelegd hebben over Halt dan in het proces-verbaal staat. In die zin gaat de Kinderombudsman er vanuit dat het voor de jongeren helder was waar zij mee instemden. Dat laat onverlet dat zij minderjarig waren en dat hun ouders ook moesten instemmen. Of dat in deze zaak goed is gegaan, blijft onduidelijk.

De ouders stellen dat zij niet geïnformeerd zijn door de politie en 'opeens' door Halt gebeld werden zonder verdere schriftelijke toelichting. De vader van Abel stelt dat hij hierover niet geïnformeerd is door de politie toen hij Abel en Guus kwam ophalen bij het politiebureau. Dit wordt min of meer gestaafd door de verklaring van de politie dat zij dat waarschijnlijk niet gedaan hebben omdat zij de ouders de volgende dag hebben gebeld om hen te informeren en om toestemming te vragen. Ouders van beide jongeren betwisten echter dat zij op 28 december gebeld zijn en van deze telefoongesprekken is door de politie geen proces-verbaal opgemaakt. Er is alleen een aantekening in het systeem.

Gelet hierop kan de Kinderombudsman de ware toedracht niet vast stellen en onthoudt hij zich van een oordeel. Wel betreurt de Kinderombudsman het dat de informatievoorziening in ieder geval voor ouders te kort schoot en dat zij zich – op het moment dat Halt belde – onvoldoende voorgelicht achtten om in te kunnen gaan om het aanbod. Dit heeft geleid tot de nodige miscommunicatie: ouders voelden zich onvoldoende geïnformeerd om al in te kunnen stemmen met de Halt-afdoening, Bureau

Halt heeft hieruit geconcludeerd dat de Halt-afdoening werd geweigerd en heeft uiteindelijk een terugmelding gedaan bij politie/OM. Hierdoor kregen de jongeren niet meer de kans om de zaak via Halt – en dus buiten een strafrechtelijke procedure bij het OM – af te doen. Dat is in strijd met het pedagogisch karakter en de uitgangspunten van het jeugdstrafrecht zoals het IVRK dat voor staat. De Kinderombudsman adviseert de politie dan ook om in samenspraak met het OM en Halt de informatievoorziening ten aanzien van de Halt-afdoening waar mogelijk te verbeteren.

5.5 Klacht 5

Abel, Guus en hun ouders klagen er over dat de politie geen rekening heeft gehouden met de belangen van Abel en Guus door de zaak onverwijld naar het OM te sturen toen bleek dat het dossier ten onrechte in het archief lag, zonder daarover met jongeren en ouders in gesprek te gaan.

Oordeel

De Kinderombudsman acht deze klacht gegrond. Politie – al dan niet samen met het OM – had de jongeren en hun ouders moeten informeren. De Kinderombudsman komt tot dit oordeel op grond van het volgende.

Beoordeling

Bij de politie lag het dossier van Abel en Guus in het archief. Al ruim een jaar toen de Kinderombudsman contact met de politie opnam om te horen hoe het met het onderzoek stond. Abel en Guus voelden al meer dan een jaar het zwaard van damocles boven hun hoofd hangen. Zoals ze vertelden viel die onzekerheid hen zwaar.

Naar het oordeel van de Kinderombudsman is het contact van de Kinderombudsman met de politie de reden geweest dat het strafdossier weer in beeld kwam bij de politie. Die constateerde vervolgens dat het dossier nog niet was afgerond en heeft hierover navraag gedaan bij het OM. Het OM is de instantie die vervolgens de nieuwe afdoeningsbeslissing nam en was de instantie die de jongeren alsnog opriep voor een OM zitting. Dit laat echter onverlet dat het dossier bij de politie in het archief lag en dat de politie hierover contact zocht met het OM. Ook blijkt uit de door de politie overlegde uitdraaien uit het registratiesysteem BOPZ dat politie betrokken is geweest op verschillende momenten na het lichten van het dossier uit het archief. Eerst boekt een medewerker van de politie de zaak op 6 juni 2017 in op 'intake' met de vermelding erbij 'Ivm klacht door ouders van vd mbt HALT afdoening terug'. Vervolgens komt de zaak op 7 juni op naam van een medewerker van het OM, om vervolgens op 9 juni weer op naam van een medewerker van de politie te komen. Deze zet de zaak op afgerond op 13 juni, een dag na de oproeping van beide jongeren door het OM voor de TOM-zitting. De formele beslissingsbevoegdheid ten aanzien van de TOM-zitting ligt weliswaar bij het OM, maar in het licht van het voorgaande concludeert de Kinderombudsman dat de politie nog steeds in meer of mindere mate betrokken was bij het dossier. Het had dan ook van de politie – al dan niet in samenspraak met het OM – verwacht mogen worden dat die, bij voorkeur vooraf en anders ten minste na de oproeping, ouders en jongeren had geïnformeerd over de gang van zaken sinds december 2015 tot het weer in beeld

komen van het dossier. De Kinderombudsman sluit zeker niet uit dat het OM hier ook een rol in had kunnen hebben, maar anders dan de politiechef is de Kinderombudsman van oordeel dat dat de politie niet ontslaat van zijn eigen verantwoordelijkheden jegens de minderjarigen op grond van het IVRK: kinderen hebben op grond van de artikelen 37 en 40 recht op informatie en een jeugdstrafrecht dat aansluit, ook in zijn communicatie, bij het kind. De klacht is derhalve gegrond.

6 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

De Kinderombudsman heeft onderzoek gedaan naar klachten over de politie eenheid Amsterdam. Op basis van het onderzoek komt de Kinderombudsman tot het oordeel dat de klacht 1, 2, 3 en 5 gegrond zijn. Ten aanzien van klacht 4 onthoudt de Kinderombudsman zich van een oordeel.

Het is niet de eerste keer dat de Kinderombudsman onderzoek doet naar de positie van minderjarigen binnen het strafrecht. Recent kwam nog het rapport *Stop!* en ook eerder verschenen rapporten over jongeren die een nacht in een cel doorbrachten. Hoeveel "nachtjes" volgen er nog? Hoeveel nachtjes nog waarin ouders niet weten waar hun kinderen zijn, waarin kinderen het zonder hun ouders moeten doen, waarin kinderen in een kindonvriendelijke setting moeten overnachten? En in het geval van Guus en Abel ook nog: hoeveel nachtjes nog, voordat het strafrechtelijk dossier afgerond was geweest als de Kinderombudsman geen interventie had gedaan?

De Kinderombudsman gaat graag in gesprek met de instanties uit het strafrechtelijke veld om met elkaar te verkennen wat de dilemma's voor de professionals zijn, wat de mogelijkheden om de positie van minderjarigen daarbinnen te verbeteren.

Als voorschot daarop doet De Kinderombudsman naar aanleiding van dit onderzoek alvast een aanbeveling aan het Ministerie van Justitie en Veiligheid:

Zorg er voor dat minderjarigen in elke fase van het (strafrechtelijk) onderzoek iedere vorm van vrijheidsbeneming vanaf het allereerste contact met de politie kunnen ondergaan in een kindvriendelijke omgeving die voldoet aan de eisen van het IVRK.

Daarnaast vraagt de Kinderombudsman opnieuw aandacht voor de aanbevelingen uit het rapport *Stop!*. Daarin herhaalde de Kinderombudsman twee aanbevelingen:

Aan de Nationale politie:

1. Maak het bezoek van ouders aan minderjarige arrestanten zonder beperkingen van fysiek contact het uitgangspunt²⁰;

Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid:

2. Maak afspraken met de advocatuur en Raad voor Rechtsbijstand over een betere beschikbaarheid van de advocatuur, zowel overdag als 's avonds, in ieder geval tot 22.00 uur of liever nog tot 00.00 uur²¹.

²⁰ Zie het rapport 'Bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen', 13 februari 2012, KOM KOM001/2012.

²¹ Zie het rapport 'Een nacht in de cel', 30 maart 2015, KOM007/2015.

Ook deed de Kinderombudsman in *Stop!* nog zes nieuwe aanbevelingen:

Aan de Nationale politie:

3. Onderzoek de mogelijkheden voor bezoek of contact tussen minderjarigen en hun ouders tijdens de voor de nachtrust bestemde tijd.

Aan de Nationale politie en het College van procureurs-generaal:

4. Pas bij de aanhouding en de beslissing tot insluiting een belangenafweging toe waarin de belangen van de minderjarige expliciet worden afgewogen tegen de concrete belangen van de politie en het OM;
5. Pas artikel 493 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering in het licht van het Kinderrechtenverdrag analoog toe op de fase voorafgaand aan de in verzekeringstelling zolang er wettelijk niets is vastgelegd of maak onderling afspraken over hoe in de praktijk om te gaan met het elders ophouden voor onderzoek in afwachting van wet- en regelgeving;
6. Maak het uitgangspunt 'Geen in verzekeringstelling tenzij...' en leg dit vast in een richtlijn samen met een afwegingskader dat bij elke beslissing over in verzekeringstelling wordt toegepast.

Aan het ministerie van Justitie en Veiligheid:

7. Leg wettelijk vast dat ook in de fase van het ophouden voor onderzoek, dus voorafgaand aan de in verzekeringstelling, het mogelijk is om een minderjarige de nacht elders te laten doorbrengen dan in een politiecel/arrestantencomplex met behoud van het recht op kosteloze (consultatie)bijstand;
8. Wijzig de wet- en regelgeving over kosteloze (consultatie)bijstand door een raadsman, conform de toezeggingen tijdens het onderzoek; maak het mogelijk om ook nog een raadsman aan te wijzen voor een minderjarige verdachte die (voorafgaand aan de fase van de in verzekeringstelling) wordt heengezonden omdat het bijvoorbeeld niet lukt om tijdig te voorzien in een raadsman of omdat de nachtelijke uren aanbreeken.

M. Kalverboer
de Kinderombudsvrouw

BIJLAGE: KINDERRECHTELIJK KADER

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.
3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.
3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij

rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een

kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;

c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

I - dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

II - dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de

voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

III - dat de aabelegenheden zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het

belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

IV - dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

V - indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die diensgevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie

overeenkomstig de wet;

VI - dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

VII - dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

General comment No. 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007.

Uit deze General comment zijn met name, maar niet limitatief, relevant de volgende overwegingen:

10. In all decisions taken within the context of the administration of juvenile justice, the best interests of the child should be a primary consideration. Children differ from adults in their physical and psychological development, and their emotional and educational needs. Such differences constitute the basis for the lesser culpability of children in conflict with the law. These and other differences are the reasons for a separate juvenile justice system and require a different treatment for children. The protection of the best interests of the child means, for instance, that the traditional objectives of criminal justice, such as repression/retribution, must give way to rehabilitation and restorative justice objectives in dealing with child offenders. This can be done in concert with attention to effective public safety.

11. This inherent right of every child should guide and inspire States parties in the development of effective national policies and programmes for the prevention of juvenile delinquency, because it goes without saying that delinquency has a very negative impact on the child's development. Furthermore, this basic right should result in a policy of responding to juvenile delinquency in ways that support the child's development. The death penalty and a life sentence without parole are explicitly prohibited under article 37 (a) of CRC (see paragraphs 75-77 below). The use of deprivation of liberty has very negative consequences for the child's harmonious development and seriously hampers his/her reintegration in society. In this regard, article 37 (b) explicitly provides that deprivation of liberty, including arrest, detention and imprisonment, should be used only as a measure

of last resort and for the shortest appropriate period of time, so that the child's right to development is fully respected and ensured (see paragraphs 78-88 below).²²

(...)

13. CRC provides a set of fundamental principles for the treatment to be accorded to children in conflict with the law:

- *Treatment that is consistent with the child's sense of dignity and worth.* This principle reflects the fundamental human right enshrined in article 1 of UDHR, which stipulates that all human beings are born free and equal in dignity and rights. This inherent right to dignity and worth, to which the preamble of CRC makes explicit reference, has to be respected and protected throughout the entire process of dealing with the child, from the first contact with law enforcement agencies and all the way to the implementation of all measures for dealing with the child;
- *Treatment that reinforces the child's respect for the human rights and freedoms of others.* This principle is in line with the consideration in the preamble that a child should be brought up in the spirit of the ideals proclaimed in the Charter of the United Nations. It also means that, within the juvenile justice system, the treatment and education of children shall be directed to the development of respect for human rights and freedoms (art. 29 (1) (b) of CRC and general comment No. 1 on the aims of education). It is obvious that this principle of juvenile justice requires a full respect for and implementation of the guarantees for a fair trial recognized in article 40 (2) (see paragraphs 40-67 below). If the key actors in juvenile justice, such as police officers, prosecutors, judges and probation officers, do not fully respect and protect these guarantees, how can they expect that with such poor examples the child will respect the human rights and fundamental freedom of others?;
- *Treatment that takes into account the child's age and promotes the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society.* This principle must be applied, observed and respected throughout the entire process of dealing with the child, from the first contact with law enforcement agencies all the way to the implementation of all measures for dealing with the child. It requires that all professionals involved in the administration of juvenile justice be knowledgeable about child development, the dynamic and continuing growth of children, what is appropriate to their well-being, and the pervasive forms of violence against children;
- *Respect for the dignity of the child requires that all forms of violence in the treatment of children in conflict with the law must be prohibited and prevented.* Reports received by the Committee show that violence

²² Note that the rights of a child deprived of his/her liberty, as recognized in CRC, apply with respect to children in conflict with the law, and to children placed in institutions for the purposes of care, protection or treatment, including mental health, educational, drug treatment, child protection or immigration institutions.

occurs in all phases of the juvenile justice process, from the first contact with the police, during pretrial detention and during the stay in treatment and other facilities for children sentenced to deprivation of liberty. The committee urges the States parties to take effective measures to prevent such violence and to make sure that the perpetrators are brought to justice and to give effective follow-up to the recommendations made in the report on the United Nations Study on Violence Against Children presented to the General Assembly in October 2006 (A/61/299).

(...)

22. Two kinds of interventions can be used by the State authorities for dealing with children alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law: measures without resorting to judicial proceedings and measures in the context of judicial proceedings. The Committee reminds States parties that utmost care must be taken to ensure that the child's human rights and legal safeguards are thereby fully respected and protected.

23. Children in conflict with the law, including child recidivists, have the right to be treated in ways that promote their reintegration and the child's assuming a constructive role in society (art. 40 (1) of CRC). The arrest, detention or imprisonment of a child may be used only as a measure of last resort (art. 37 (b)). It is, therefore, necessary - as part of a comprehensive policy for juvenile justice - to develop and implement a wide range of measures to ensure that children are dealt with in a manner appropriate to their well-being, and proportionate to both their circumstances and the offence committed. These should include care, guidance and supervision, counselling, probation, foster care, educational and training programmes, and other alternatives to institutional care (art. 40 (4)).

(...)

42. The presumption of innocence is fundamental to the protection of the human rights of children in conflict with the law. It means that the burden of proof of the charge(s) brought against the child is on the prosecution. The child alleged as or accused of having infringed the penal law has the benefit of doubt and is only guilty as charged if these charges have been proven beyond reasonable doubt. The child has the right to be treated in accordance with this presumption and it is the duty of all public authorities or others involved to refrain from prejudging the outcome of the trial. States parties should provide information about child development to ensure that this presumption of innocence is respected in practice. Due to the lack of understanding of the process, immaturity, fear or other reasons, the child may behave in a suspicious manner, but the authorities must not assume that the child is guilty without proof of guilt beyond any reasonable doubt.

(...)

68. The decision to initiate a formal criminal law procedure does not necessarily mean that this procedure must be completed with a formal court sentence for a child. In line with the observations made above in section B, the Committee wishes to emphasize that the competent authorities - in most States the office of the public prosecutor - should continuously explore the possibilities of alternatives to a court conviction. In other words, efforts to achieve an appropriate conclusion of the case by offering measures like the ones mentioned above in section B should continue. The nature and duration of these measures offered by the prosecution may be more demanding, and legal or other appropriate assistance for the child is then necessary. The performance of such a measure should be presented to the child as a way to suspend the formal criminal/juvenile law procedure, which will be terminated if the measure has been carried out in a satisfactory manner.

69. In this process of offering alternatives to a court conviction at the level of the prosecutor, the child's human rights and legal safeguards should be fully respected. In this regard, the Committee refers to the recommendations set out in paragraph 27 above, which equally apply here.

(...)

79. The leading principles for the use of deprivation of liberty are: (a) the arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time; and (b) no child shall be deprived of his/her liberty unlawfully or arbitrarily.

80. The Committee notes with concern that, in many countries, children languish in pretrial detention for months or even years, which constitutes a grave violation of article 37 (b) of CRC. An effective package of alternatives must be available (see chapter IV, section B, above), for the States parties to realize their obligation under article 37 (b) of CRC to use deprivation of liberty only as a measure of last resort. The use of these alternatives must be carefully structured to reduce the use of pretrial detention as well, rather than "widening the net" of sanctioned children. In addition, the States parties should take adequate legislative and other measures to reduce the use of pretrial detention. Use of pretrial detention as a punishment violates the presumption of innocence. The law should clearly state the conditions that are required to determine whether to place or keep a child in pretrial detention, in particular to ensure his/her appearance at the court proceedings, and whether he/she is an immediate danger to himself/herself or others. The duration of pretrial detention should be limited by law and be subject to regular review.

81. The Committee recommends that the State parties ensure that a child can be released from pretrial detention as soon as possible, and if necessary under

certain conditions. Decisions regarding pretrial detention, including its duration, should be made by a competent, independent and impartial authority or a judicial body, and the child should be provided with legal or other appropriate assistance.

(...)

85. Every child deprived of liberty shall be separated from adults. A child deprived of his/her liberty shall not be placed in an adult prison or other facility for adults. There is abundant evidence that the placement of children in adult prisons or jails compromises their basic safety, well-being, and their future ability to remain free of crime and to reintegrate. The permitted exception to the separation of children from adults stated in article 37 (c) of CRC, “unless it is considered in the child’s best interests not to do so”, should be interpreted narrowly; the child’s best interests does not mean for the convenience of the States parties. States parties should establish separate facilities for children deprived of their liberty, which include distinct, child-centred staff, personnel, policies and practices.

General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14, 29 May 2013.

Toelichting Kinderombudsman:

Uit deze General Comment volgt dat bij iedere beslissing de belangen van kinderen moeten worden bepaald en daarna moeten worden afgewogen tegen eventuele andere belangen. Uit deze weging volgt een beslissing. Om de belangen van kinderen te bepalen, heeft het Kinderrechtencomité een aantal elementen aangewezen waar in ieder geval rekening mee gehouden moet worden voor zover van toepassing. Het gaat om de volgende *zeven basiselementen*:

- *De mening van het kind* over de situatie en te nemen beslissing. Het Kinderrechtenverdrag noemt geen leeftijdsgrenzen. Het is afhankelijk van de leeftijd en de ontwikkeling van het kind of een kind om zijn of haar mening gevraagd kan worden. Dat een kind zijn of haar mening moet kunnen geven, betekent niet dat die ook altijd wordt gevolgd. Er wordt een passend gewicht aan gegeven: het is afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van het kind hoe zwaar de mening meetelt. Voor de mening van het kind is ook artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag belangrijk en General Comment nummer 125: dit General Comment geeft uitleg over artikel 12. Als een kind niet zelf zijn mening kan geven (bijvoorbeeld omdat een gesprek te belastend is of het kind niet beschikbaar is voor een gesprek, of omdat het om een groep kinderen gaat die niet vertegenwoordigd kan worden), dan is het belangrijk om informatie over het kind of groep kinderen en hun mening, wensen en belangen in te winnen via anderen om het kind of de kinderen heen, of via andere documenten.

- De identiteit van het kind. Het gaat om de unieke kenmerken en eigenschappen van een kind en ook om de culturele of religieuze identiteit van een kind. Belangrijke kinderrechten zijn daarvoor artikel 7, 8 en 14 IVRK;
- Behoud van de gezinsomgeving en onderhouden van betrekkingen. Het gezin is volgens het Kinderrechtenverdrag de fundamentele (belangrijkste) maatschappelijke eenheid en de natuurlijke omgeving voor de groei en het welzijn van kinderen. Stabiliteit en continuïteit in de opvoedsituatie maken hier onderdeel van uit. Belangrijke kinderrechten hiervoor zijn artikel 5, 7, 8, 9 en 18 IVRK;
- Zorg, bescherming en veiligheid van het kind. Het gaat om het welzijn van kinderen in brede zin. Enerzijds gaat dit om basisbehoeften op materieel, fysiek, educatief en emotioneel vlak. Anderzijds gaat het om de behoefte aan affectie en veiligheid. Belangrijke kinderrechten zijn artikel 3, 6, 5, 18, 19 IVRK;
- Kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt, waarbij rekening wordt gehouden met de vorm en mate van kwetsbaarheid van elk kind. De mate waarin een kind kwetsbaar is, kan afhangen van de situatie waarin het kind zit in combinatie met de eigenschappen van het kind en kan ook afhangen van de factoren die het kind kwetsbaar maken: een homoseksuele puber is kwetsbaarder op een Islamitische school dan op een openbare school. Een kind kan ook kwetsbaar zijn door de aanwezigheid van risicofactoren (zoals geen stabiele thuissituatie) of slechte ervaringen in het verleden (zoals mishandeling thuis, trauma opgelopen tijdens een vlucht). Belangrijke kinderrechten zijn artikel 2, 22, 23, 30 IVRK;
- Recht van het kind op gezondheid. Het gaat hierbij om het recht op de grootst mogelijke gezondheid. Dit recht is opgenomen in artikel 24 IVRK;
- Recht van het kind op onderwijs. Voor het recht op onderwijs en sociale veiligheid op school zijn belangrijke kinderrechten artikel 19, 28 en 29 IVRK;

Daarnaast kunnen nog andere kinderrechten en/of feiten relevant zijn om de belangen van het kind te kunnen bepalen.

United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules")

Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985

Uit de Beijing Rules zijn met name, maar niet uitsluitend, relevant de volgende regels:

5. 1 The juvenile justice system shall emphasize the well-being of the juvenile and shall ensure that any reaction to juvenile offenders shall always be in proportion to the circumstances of both the offenders and the offence.

10.1 Upon the apprehension of a juvenile, her or his parents or guardian shall be immediately notified of such apprehension, and, where such immediate notification is not possible, the parents or guardian shall be notified within the shortest possible time thereafter.

10.2 A judge or other competent official or body shall, without delay, consider the issue of release.

11. Diversion

11.1 Consideration shall be given, wherever appropriate, to dealing with juvenile offenders without resorting to formal trial by the competent authority, referred to in rule 14.1 below.

11.2 The police, the prosecution or other agencies dealing with juvenile cases shall be empowered to dispose of such cases, at their discretion, without recourse to formal hearings, in accordance with the criteria laid down for that purpose in the respective legal system and also in accordance with the principles contained in these Rules.

11.3 Any diversion involving referral to appropriate community or other services shall require the consent of the juvenile, or her or his parents or guardian, provided that such decision to refer a case shall be subject to review by a competent authority, upon application.

11.4 In order to facilitate the discretionary disposition of juvenile cases, efforts shall be made to provide for community programmes, such as temporary supervision and guidance, restitution, and compensation of victims.

Commentary

Diversion, involving removal from criminal justice processing and, frequently, redirection to community support services, is commonly practised on a formal and informal basis in many legal systems. This practice serves to hinder the negative effects of subsequent proceedings in juvenile justice administration (for example the stigma of conviction and sentence). In many cases, non-intervention would be the best response. Thus, diversion at the outset and without referral to alternative (social) services may be the optimal response. This is especially the case where the offence is of a non-serious nature and where the family, the school or other informal social control institutions have already reacted, or are likely to react, in an appropriate and constructive manner. As stated in rule 11.2, diversion may be used at any point of decision-making by the police, the prosecution or other agencies such as the courts, tribunals, boards or councils. It may be exercised by one authority or several or all authorities, according to the rules and policies of the respective systems and in line with the present Rules. It need not necessarily be limited to petty cases, thus rendering diversion an important instrument. Rule 11.3 stresses

the important requirement of securing the consent of the young offender (or the parent or guardian) to the recommended diversionary measure(s). (Diversion to community service without such consent would contradict the Abolition of Forced Labour Convention.) However, this consent should not be left unchallengeable, since it might sometimes be given out of sheer desperation on the part of the juvenile. The rule underlines that care should be taken to minimize the potential for coercion and intimidation at all levels in the diversion process. Juveniles should not feel pressured (for example in order to avoid court appearance) or be pressured into consenting to diversion programmes. Thus, it is advocated that provision should be made for an objective appraisal of the appropriateness of dispositions involving young offenders by a "competent authority upon application". (The "competent authority," may be different from that referred to in rule 14.) Rule 11.4 recommends the provision of viable alternatives to juvenile justice processing in the form of community-based diversion. Programmes that involve settlement by victim restitution and those that seek to avoid future conflict with the law through temporary supervision and guidance are especially commended. The merits of individual cases would make diversion appropriate, even when more serious offences have been committed (for example first offence, the act having been committed under peer pressure, etc.).

13.1 Detention pending trial shall be used only as a measure of last resort and for the shortest possible period of time.

13.2 Whenever possible, detention pending trial shall be replaced by alternative measures, such as close supervision, intensive care or placement with a family or in an educational setting or home.

17.1 The disposition of the competent authority shall be guided by the following principles:

- a) The reaction taken shall always be in proportion not only to the circumstances and the gravity of the offence but also to the circumstances and the needs of the juvenile as well as to the needs of the society;
- b) Restrictions on the personal liberty of the juvenile shall be imposed only after careful consideration and shall be limited to the possible minimum;
- c) Deprivation of personal liberty shall not be imposed unless the juvenile is adjudicated of a serious act involving violence against another person or of persistence in committing other serious offences and unless there is no other appropriate response;
- d) The well-being of the juvenile shall be the guiding factor in the consideration of her or his case.

19.1 The placement of a juvenile in an institution shall always be a disposition of last resort and for the minimum necessary period.

United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty ("Havana rules")

Adopted by General Assembly resolution 45/113 of 14 December 1990

Uit de Havana-rules zijn met name, maar niet uitsluitend, de volgende regels relevant:

1. The juvenile justice system should uphold the rights and safety and promote the physical and mental well-being of juveniles. Imprisonment should be used as a last resort.

2. Juveniles should only be deprived of their liberty in accordance with the principles and procedures set forth in these Rules and in the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules). Deprivation of the liberty of a juvenile should be a disposition of last resort and for the minimum necessary period and should be limited to exceptional cases. The length of the sanction should be determined by the judicial authority, without precluding the possibility of his or her early release.

11. For the purposes of the Rules, the following definitions should apply:

- a) A juvenile is every person under the age of 18. The age limit below which it should not be permitted to deprive a child of his or her liberty should be determined by law;
- b) The deprivation of liberty means any form of detention or imprisonment or the placement of a person in a public or private custodial setting, from which this person is not permitted to leave at will, by order of any judicial, administrative or other public authority.

17. Juveniles who are detained under arrest or awaiting trial ("untried") are presumed innocent and shall be treated as such. Detention before trial shall be avoided to the extent possible and limited to exceptional circumstances. Therefore, all efforts shall be made to apply alternative measures. When preventive detention is nevertheless used, juvenile courts and investigative bodies shall give the highest priority to the most expeditious processing of such cases to ensure the shortest possible duration of detention. Untried detainees should be separated from convicted juveniles.

18. The conditions under which an untried juvenile is detained should be consistent with the rules set out below, with additional specific provisions as are necessary and appropriate, given the requirements of the presumption of innocence, the duration of the detention and the legal status and circumstances of the juvenile. These provisions would include, but not necessarily be restricted to, the following:

- a) Juveniles should have the right of legal counsel and be enabled to apply for free legal aid, where such aid is available, and to communicate

regularly with their legal advisers. Privacy and confidentiality shall be ensured for such communications;

- b) Juveniles should be provided, where possible, with opportunities to pursue work, with remuneration, and continue education or training, but should not be required to do so. Work, education or training should not cause the continuation of the detention;
- c) Juveniles should receive and retain materials for their leisure and recreation as are compatible with the interests of the administration of justice.

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, + explanatory memorandum d.d. 31 May 2011.

Uit deze richtlijnen zijn met name, maar niet uitsluitend, relevant de onderstaande overwegingen. De bij deze richtlijnen horende toelichting in de explanatory memorandum is niet overgenomen.

IV.A.6 Deprivation of liberty

19. Any form of deprivation of liberty of children should be a measure of last resort and be for the shortest appropriate period of time.

20. When deprivation of liberty is imposed, children should, as a rule, be held separately from adults. When children are detained with adults, this should be for exceptional reasons and based solely on the best interests of the child. In all circumstances, children should be detained in premises suited to their needs.

21. Given the vulnerability of children deprived of liberty, the importance of family ties and promoting the reintegration into society, competent authorities should ensure respect and actively support the fulfilment of the rights of the child as set out in universal and European instruments. In addition to other rights, children in particular should have the right to:

- a. maintain regular and meaningful contact with parents, family and friends through visits and correspondence, except when restrictions are required in the interests of justice and the interests of the child. Restrictions on this right should never be used as a punishment;
- b. receive appropriate education, vocational guidance and training, medical care, and enjoy freedom of thought, conscience and religion and access to leisure, including physical education and sport;
- c. access programmes that prepare children in advance for their return to their communities, with full attention given to them in respect of their emotional and physical needs, their family relationships, housing, schooling and employment possibilities and socio-economic status.

IV.C. Children and the police

27. Police should respect the personal rights and dignity of all children and have regard to their vulnerability, that is, take account of their age and maturity and

any special needs of those who may be under a physical or mental disability or have communication difficulties.

28. Whenever a child is apprehended by the police, the child should be informed in a manner and in language that is appropriate to his or her age and level of understanding of the reason for which he or she has been taken into custody. Children should be provided with access to a lawyer and be given the opportunity to contact their parents or a person whom they trust.

29. Save in exceptional circumstances, the parent(s) should be informed of the child's presence in the police station, given details of the reason why the child has been taken into custody and be asked to come to the station.

30. A child who has been taken into custody should not be questioned in respect of criminal behaviour, or asked to make or sign a statement concerning such involvement, except in the presence of a lawyer or one of the child's parents or, if no parent is available, another person whom the child trusts. The parent or this person may be excluded if suspected of involvement in the criminal behaviour or if engaging in conduct which amounts to an obstruction of justice.

31. Police should ensure that, as far as possible, no child in their custody is detained together with adults.

32. Authorities should ensure that children in police custody are kept in conditions that are safe and appropriate to their needs.

33. In member states where this falls under their mandate, prosecutors should ensure that child-friendly approaches are used throughout the investigation process.

Wetboek van Strafvordering

Artikel 488b (inwerkingtreding 1 maart 2017)

1. In afwijking van artikel 27e, eerste lid, geeft de hulpofficier van justitie die bij de voorgeleiding beveelt dat de verdachte wordt opgehouden voor onderzoek, zo spoedig mogelijk kennis van de vrijheidsbeneming en van de redenen daarvan aan de ouders of voogd.

2. Indien de in het eerste lid bedoelde kennisgeving met toepassing van artikel 27e, derde lid, wordt uitgesteld, geeft de hulpofficier van justitie kennis van de vrijheidsbeneming van de verdachte aan de Raad voor de kindbescherming.

Artikel 489 (inwerkingtreding huidige tekst 1 maart 2017)

1. De verdachte kan geen afstand doen van het in artikel 28c bedoelde onderhoud met de raadsman voorafgaand aan het verhoor.

2. Tijdens het in het eerste lid bedoelde onderhoud overlegt de raadsman met de verdachte over de noodzaak van zijn aanwezigheid tijdens en deelname aan het verhoor en doet mededeling van de uitkomst van dit overleg aan de hulpofficier van justitie. Op verzoek van de verdachte of diens ouders of voogd verleent de raadsman rechtsbijstand tijdens het verhoor.

Artikel 493 (inwerkingtreding 1 januari 2015)

1. Indien de rechter de voorlopige hechtenis van de verdachte beveelt, gaat hij na of de tenuitvoerlegging van dit bevel, hetzij onmiddellijk, hetzij na een bepaald tijdsverloop, kan worden geschorst. De rechter kan daarbij een gecertificeerde instelling als bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet of, indien de verdachte inmiddels de leeftijd van zestien jaren heeft bereikt, een reclasseringsinstelling als bedoeld in artikel 14d, tweede lid, opdracht geven toezicht te houden op de naleving van voorwaarden en de veroordeelde ten behoeve daarvan te begeleiden.
2. In het bevel tot voorlopige hechtenis en tot schorsing daarvan worden zodanige bepalingen opgenomen als voor de juiste uitvoering daarvan nodig worden geoordeeld.
3. Tot het ondergaan van inverzekeringstelling of voorlopige hechtenis kan elke daartoe geschikte plaats worden aangewezen. Bij het bevel tot voorlopige hechtenis kan worden bepaald dat de verdachte gedurende de nacht in een inrichting als bedoeld in de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, dan wel op een andere plaats als bedoeld in de eerste volzin verblijft, en gedurende de dag in de gelegenheid wordt gesteld de inrichting of die plaats te verlaten.
4. Een bevel tot gevangenhouding of gevangenneming kan een termijn van dertig dagen niet te boven gaan indien de rechtbank de verdachte niet heeft gehoord.
5. In de gevallen waarin verlof kan worden verleend op grond van het bepaalde bij of krachtens de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, blijft het in het eerste en tweede lid inzake schorsing bepaalde buiten toepassing.
6. Schorsing van de voorlopige hechtenis vindt steeds plaats onder de algemene voorwaarden, genoemd in artikel 80. De rechter kan, na advies te hebben ingewonnen van de raad voor de kinderbescherming, ook bijzondere voorwaarden aan de schorsing verbinden. De rechter verbindt slechts bijzondere voorwaarden aan de schorsing voor zover de jeugdige daarmee instemt. Bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald welke bijzondere voorwaarden aan de schorsing kunnen worden verbonden en aan welke eisen de instemming van de jeugdige moet voldoen.

Politiewet 2012, met de tekst zoals deze gold in oktober 2016

Artikel 7

1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld of vrijheidsbeperkende middelen te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik hiervan verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.
5. De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met het vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn.

Ambtsinstructie voor de politie

Artikel 27, lid 1 (inwerkingtreding 1 april 1994)

1. Voor zover het bij of krachtens het Wetboek van Strafvordering bepaalde zich hiertegen niet verzet stelt de ambtenaar een familielid of een huisgenoot van een ingeslotene zo spoedig mogelijk op de hoogte van de insluiting. In het geval de ingeslotene minderjarig is, doet hij dit uit eigen beweging, indien de ingeslotene meerderjarig is, doet hij dit slechts op verzoek van de ingeslotene.

Landelijk reglement Arrestantenzorg (versie 14 juni 2016, vastgesteld 9 augustus 2016)

Hoofdstuk 5. Minderjarigen

Bij een ingeslotene die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, wordt expliciet rekening gehouden met de wensen en behoeften van de ingeslotene [33].

5.1 Bijzondere bepalingen m.b.t. minderjarige arrestanten

Minderjarige arrestanten worden gescheiden van volwassen ingeslotenen.

Per cel wordt één minderjarige arrestant ingesloten.

Minderjarige arrestanten worden zoveel als mogelijk ingesloten in kindvriendelijke cellen, tenzij het cellencomplex niet beschikt over kindvriendelijke cellen.

In dat geval wordt de minderjarige in de gelegenheid gesteld om minstens 2 maal per dag 2 uur te verblijven in een ophoudruimte.

De hulpofficier kan bepalen dat de nachtrust wordt genoten op een nader te bepalen adres. [34]

5.2 Kennisgeving van insluiting van minderjarigen aan derden

Onverminderd het bepaalde in artikel 3.7 worden in het geval de ingeslotene minderjarig is, de wettelijk(e) vertegenwoordiger(s) zo spoedig mogelijk uit eigen beweging in kennis gesteld.[35]

5.3 Bezoek advocaat / ouders / voogd

Ouders van minderjarigen hebben dezelfde rechten als een advocaat voor wat betreft het bezoek en telefonisch contact met hun minderjarig kind, zowel in frequentie als in duur.

De bezoekeruimte moet gelegenheid bieden tot fysiek contact (zonder beperkingen door bijv. een glaswand) tussen ouder en minderjarige, tenzij de omstandigheden zich daartegen verzetten. Het bezoek dient zich te legitimeren, waarbij de personalia van de bezoekers in het bedrijfsprocessensysteem worden vermeld. Onderzoek aan de kleding kan een voorwaarde zijn voor bezoek.

5.4 Speciale aandacht minderjarige arrestant

Tijdens iedere dienst wordt een arrestantenverzorger of een operationeel coördinator aangewezen die speciale aandacht en verantwoordelijkheid heeft voor minderjarige arrestanten.

De arrestantenverzorger of operationeel coördinator ziet er op toe dat in de bejegening rekening wordt gehouden met de verschillende categorieën minderjarigen (<12, 12-16 en 16-17 jaar).

5.5 Niet samen luchten

Minderjarige arrestanten worden niet samen gelucht met meerderjarige arrestanten.

5.6 Medische zorg minderjarigen

Onverminderd de bepalingen in artikel 4.3 wordt actief een arts geïnformeerd als een minderjarige met gedragscomplicaties in verzekering gesteld wordt en/of de nacht in een politiecellencomplex moet doorbrengen.

5.7 Roken minderjarigen

Aan minderjarigen wordt geen rookwaar verstrekt.

5.8 Lectuur/studiemateriaal

In ieder cellencomplex is jeugdlectuur beschikbaar. De minderjarige arrestant wordt er op gewezen dat gebruik kan worden gemaakt van jeugdlectuur.

Tenzij specifieke beperkingen zijn opgelegd, is het de in verzekering gestelde minderjarige arrestant toegestaan om studiemateriaal in zijn cel beschikbaar te hebben.

5.9 Informatievoorziening

Met inachtneming van het bepaalde in artikel 3.6 dienen de huisregels voor minderjarigen beschikbaar zijn in voor hen begrijpelijke bewoordingen.

5.10 Heenzending minderjarigen

Minderjarigen worden na heenzending opgehouden totdat zij kunnen worden overgedragen aan hun ouders of wettelijk vertegenwoordigers tenzij een hulpofficier van justitie anders beslist.

De duur van dit oponthoud, alsmede de personalia van degene die de minderjarige heeft opgehaald, worden in het bedrijfsprocessensysteem geregistreerd.

Noten bij Landelijk reglement

33. Zie notitie van de expertgroep Arrestantentaken "Een paar nachtjes in de cel, maar dan kindgericht", n.a.v. het rapport van Defence for Children.

34. Artikel 493, lid 3 Wetboek van Strafvordering

35. Artikel 27, lid 1 Ambtsinstructie